

**Instytut Turystyki
Szkola Główna Turystyki i Rekreacji**

**Stowarzyszenie na Rzecz Badania,
Rozwoju i Promocji Turystyki**

RACHUNEK SATELITARNY TURYSTYKI DLA POLSKI 2012

Wersja uproszczona

Warszawa 2015

Redaktor naukowy:

dr hab. prof. SGH Ewa Dziedzic

Autorzy tekstu:

dr hab. prof. SGH Ewa Dziedzic

dr hab. prof. SGH Magdalena Kachniewska

dr Krzysztof Łopaciński

dr hab. prof. SGTiR Teresa Skalska

Praca wykonana na zlecenie Departamentu Turystyki Ministerstwa Sportu i Turystyki

Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji

Instytut Turystyki

ul. Stokłosy 3, 02-787 Warszawa

e-mail: it@intur.com.pl

Stowarzyszenie na Rzecz Badania, Rozwoju i Promocji Turystyki

ul. Pieńkowskiego 4 lok. 120, 02-668 Warszawa

e-mail: mariusz.ciechowski99@wp.pl, t.skalska@gmail.com

Spis treści

WSTĘP	7
1. METODOLOGIA, ŹRÓDŁA I ZAKRES INFORMACJI STATYSTYCZNEJ W RST DLA POLSKI	8
1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE.....	8
1.2. SPOŻYCIE TURYSTYCZNE, PRODUKCJA GLOBALNA I WARTOŚĆ DODANA.....	10
1.3. PODAŻ TURYSTYCZNA I PRACUJĄCY.....	11
1.4. METODOLOGIA INWESTYCJI I ŚRODKÓW TRWAŁYCH.....	14
2. SPOŻYCIE TURYSTYCZNE	16
2.1. CHARAKTERYSTYKA SPOŻYCIA TURYSTYCZNEGO W 2012 ROKU.....	16
3. TURYSTYCZNA PRODUKCJA GLOBALNA, WARTOŚĆ DODANA I UDZIAŁ TURYSTYKI W PKB	22
3.1. CHARAKTERYSTYKA PRODUKCJI GLOBALNEJ I PODAŻY PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH W 2012 ROKU.....	22
4. CHARAKTERYSTYKA SIŁY ROBOCZEJ W DZIAŁALNOŚCI TURYSTYCZNEJ W 2012 ROKU	27
5. NAKŁADY INWESTYCYJNE W CHARAKTERYSTYCZNYCH RODZAJACH DZIAŁALNOŚCI TURYSTYCZNEJ W 2012 ROKU	32
5.1. NAKŁADY INWESTYCYJNE.....	32
5.2. WARTOŚĆ BRUTTO ŚRODKÓW TRWAŁYCH W CHARAKTERYSTYCZNYCH RODZAJACH DZIAŁALNOŚCI TURYSTYCZNEJ W 2012 ROKU.....	35
6. UWAGI KOŃCOWE	36
TABLICE	37

Spis tablic

Tablica 5.1. Hotele i budynki zakwaterowania turystycznego oddane do użytku w latach 2010–2012	33
Tablica 5.2. Oszacowania wybranych wielkości dla domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich w latach 2010–2012	34
Tablica I. Krajowe spożycie turystyczne ogółem, wersja netto, ceny nabywcy bieżące (mln PLN)	37
Tablica II. Pierwszorzędna produkcja globalna charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności według sekcji ceny bieżące bazowe (mln PLN).	38
Tablica III. Oszacowanie turystycznego PKB (ceny bieżące, tysiące PLN)	38
Tablica IV. Pracujący w turystyce, stan na 31 XII 2012 r. (wszystkie jednostki).	39
Tablica V. Pracujący w turystyce wg płci, stan na 31 XII 2012 r. (wszystkie jednostki)	40
Tablica VI. Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2012 roku, ceny bieżące (w mln PLN)	41
Tablica VII. Wartości brutto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku, ceny bieżące (w mln PLN)	42
Tablica VIIIa. Liczba podróży i udzielonych noclegów wg rodzajów turystyki i grup nabywców (2012)	43
Tablica VIIIb. Zagraniczna turystyka przyjazdowa: liczba przyjazdów i udzielonych noclegów wg wykorzystanych środków transportu (2012)	43

Spis wykresów

Wykres 2.1. Struktura spożycia turystycznego w 2012 roku według grup nabywców	16
Wykres 2.2. Struktura spożycia turystycznego w 2012 roku według produktów	17
Wykres 2.3. Spożycie turystyczne nierezydentów w 2012 roku według produktów	18
Wykres 2.4. Spożycie turystyczne rezydentów w 2012 roku według produktów	20
Wykres 2.5. Spożycie produktów turystycznych w 2012 roku według rodzajów podróży	21
Wykres 3.1. Dynamika wzrostu produkcji globalnej w turystycznych rodzajach działalności w latach 2011-2012	22
Wykres 3.2. Struktura turystycznej wartości dodanej według miejsca wytworzenia	23
Wykres 3.3. Turystyczna wartość dodana według rodzaju działalności	24
Wykres 3.4. Dynamika turystycznej wartości dodanej w CRDT w latach 2011-2012	25
Wykres 3.5. Dynamika turystycznej wartości dodanej w poszczególnych rodzajach CRDT w latach 2011-2012	25
Wykres 4.1. Pracujący w turystyce w 2012 roku (wszystkie jednostki)	28
Wykres 4.2. Samozatrudnieni w turystyce w 2012 roku (wszystkie jednostki)	29
Wykres 4.3. Pracujący w turystyce w 2012 roku według płci (wszystkie jednostki)	30
Wykres 4.4. Samozatrudnieni w turystyce w 2012 roku według płci (wszystkie jednostki)	31
Wykres 5.1. Udział wybranych grup działalności w nakładach inwestycyjnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku	33
Wykres 5.2. Domy letniskowe i domki wakacyjne oraz rezydencje wiejskie	34
Wykres 5.3. Udział wybranych grup działalności w wartości brutto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku	35

Wykaz skrótów

CPT	– charakterystyczne produkty turystyczne
CRDT	– charakterystyczne rodzaje działalności turystycznej
ESA 1995	– Europejski System Rachunków Narodowych
FTE	– ekwiwalent pełnego czasu pracy
MF	– Ministerstwo Finansów
MFW	– Międzynarodowy Fundusz Walutowy
NACE Rev. 1	– Europejska Klasyfikacja Działalności
OECD	– Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
PKWiU	– Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług
RDZT	– rodzaje działalności związane z turystyką
RMF	– Recommended Methodological Framework (Zalecana Metodologia RST)
RST	– rachunek satelitarny turystyki
SNA	– system rachunków narodowych (SNA 93 wersja metodologii rachunków narodowych z 1993 r.)
ESA	– Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA, wersja z 2010 r.)
TWD	– turystyczna wartość dodana
UNWTO	– Światowa Organizacja Turystyki
WTTC	– Światowa Rada Podróży i Turystyki

Objaśnienia znaków umownych

(-)	– zjawisko nie wystąpiło
(0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej niż 0,5 jednostki
(.)	– zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych
(x)	– wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe

Wstęp

Uproszczony rachunek satelitarny turystyki (RST) dla Polski za 2012 rok stanowi kontynuację prac prowadzonych od końca lat 90. Owoce tych prac było wypracowanie metodologii dla wersji pełnej i uproszczonej rachunku oraz kilka edycji jego wyników. Podstawą przygotowania obecnej wersji uproszczonego RST jest poprawiona propozycja metodologiczna przedstawiona Ministerstwu Sportu i Turystyki w *Sprawozdaniu z realizacji zadań pierwszego etapu prac* w grudniu 2014 roku. Jest ona w głównych rozwiązaniach zgodna z uaktualnioną wspólną metodologią opracowaną przez UNWTO, OECD i Eurostat¹, zalecaną przez Komisję Europejską do stosowania w krajach członkowskich oraz dopasowana do zaktualizowanej metodologii pełnego RST opracowanej jako część RST 2011².

Opracowanie zawierające wyniki uproszczonego RST dla 2012 r. składa się z zestawu tablic statystycznych, zamieszczonego w partii końcowej, oraz z poprzedzającej go analitycznej części tekstowej. Część tekstową opracowania podzielono na pięć rozdziałów i zakończenie. Pierwszy rozdział poświęcono skrótowemu omówieniu założeń metodologicznych i prezentacji wykorzystanych źródeł informacji, a pozostałe rozdziały omawiają następujące zagadnienia: spożycie turystyczne, produkcję i wkład turystyki w tworzenie PKB, wykorzystanie siły roboczej oraz nakłady na środki trwałe. Każdy z wymienionych rozdziałów zawiera prezentację wyników z komentarzem.

Rachunek satelitarny turystyki prezentuje wszechstronny obraz polskiej gospodarki turystycznej w ujęciu statystycznym i powinien być przydatny do monitorowania jej wyników oraz wytyczania kierunków rozwoju. Jego zaletą jest prezentacja podstawowych agregatów makroekonomicznych, co pozwala na ocenę turystyki na tle innych dziedzin gospodarki. Opracowanie zostało przygotowane przez pracowników Szkoły Głównej Handlowej, Instytutu Turystyki Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji w Warszawie oraz członków Stowarzyszenia na Rzecz Badania, Rozwoju i Promocji Turystyki w składzie:

dr hab. Ewa Dziejcz, prof. SGH – spożycie turystyczne rezydentów, produkcja, wartość dodana i kierownictwo naukowe,

dr hab. Magdalena Kachniewska, prof. SGH – pracujący w turystyce, łącznie z modułem zatrudnienia,

dr Krzysztof Łopaciński, wicedyrektor Instytutu Turystyki SGTiR – zagadnienia nakładów inwestycyjnych i środków trwałych,

dr hab. Teresa Skalska, prof. SGTiR – spożycie turystyczne nierezydentów.

Podjęcie prac nad rachunkiem było możliwe dzięki środkom finansowym i zaangażowaniu Departamentu Turystyki Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz dzięki współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym (GUS).

¹ Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008. United Nations, New York, Luxemburg, Madrid, Paris 2011.

² *Rachunek satelitarny turystyki dla Polski 2011*, Stowarzyszenie na Rzecz Badania, Promocji i Rozwoju Turystyki, Warszawa 2014, http://www.academia.edu/7881803/Rachunek_satelitarny_turystyki_dla_Polski_2011 [10.03.2015].

1. Metodologia, źródła i zakres informacji statystycznej w RST dla Polski

1.1. Podstawowe założenia metodologiczne

Ze względu na znaczenie turystyki jako dziedziny gospodarki w skali światowej i w skali poszczególnych krajów oraz brak możliwości jej analizy w ramach standardowego systemu rachunków narodowych, dość wcześnie zrodziła się inicjatywa opracowania dla niej rachunku satelitarne. OECD i Światowa Organizacja Turystyki postanowiły skoordynować swoje wysiłki i zaproponowały wspólną metodologię, która została przyjęta i opublikowana w 2001 roku przez Światową Organizację Turystyki, OECD i Eurostat³ i jest zalecana przez UE jako instrument mierzenia efektów ekonomicznych turystyki w krajach członkowskich. W obecnej edycji RST dokonano istotnych korekt uwzględniających zalecenia dotyczące metodologii, które zostały opublikowane w 2008 roku⁴. Nie zmieniają one zasadniczo treści i układu RST, natomiast przyczyniają się do zwiększenia jego przejrzystości i porównywalności w skali międzynarodowej. Dokonano również dostosowania klasyfikacji działalności gospodarczej oraz wyrobów i usług do obowiązujących obecnie klasyfikacji: Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD) i Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług 2008 (PKWiU).

Istotnym elementem metodologii RST jest określenie jego zakresu od strony popytowej i podażowej. Jeśli chodzi o stronę popytową, przyjęto, że tworzą ją wydatki konsumpcyjne uczestników ruchu turystycznego. Po stronie podaży w RST uwzględniane są cztery rodzaje produktów i odpowiadających im rodzajów działalności gospodarczej:

- charakterystyczne,
- krajowe charakterystyczne,
- związane z turystyką,
- pozostałe.

Obecna wersja uproszczonego RST zawiera informacje na temat charakterystycznych produktów i rodzajów działalności turystycznej uznanych za uniwersalne w skali międzynarodowej oraz krajowych. Do pierwszej grupy należą: usługi noclegowe, gastronomiczne, transportu pasażerskiego, biur podróży i kulturalno-rekreacyjne. W module krajowym uwzględniono usługi wspomagające transport lotniczy i usługi rehabilitacji pod nadzorem lekarzy. O wprowadzeniu pierwszej z wymienionych usług jako charakterystycznych zdecydował duży udział zagranicznych przewoźników w obsłudze ruchu turystycznego w Polsce. Wpływy z tego ruchu trafiają do przewoźników i służb naziemnych kierujących ruchem lotniczym oraz bezpośrednio obsługujących pasażerów. W przypadku Polski są to wpływy polskich przewoźników oraz wpływy służb nawigacyjnych i lotnisk. Uwzględnienie wyłącznie usług pasażerskiego transportu lotniczego, czyli wpływów polskich przewoźników, oznaczałoby że efekty ekonomiczne ruchu generowane przez lotniska nie znalazłyby odzwierciedlenia w rachunku satelitarnym. W celu uniknięcia takiej sytuacji usługi lotnisk zostały włączone w całości do rachunku, co narusza w pewnym stopniu zasady przyjęte w metodologii RST.

³Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework. UNWTO, UE, OECD, UN 2001.

⁴Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008, op. cit.

Zakładają one, że uwzględniane są jedynie bezpośrednie wydatki odwiedzających. Zasada ta jednak naruszona została w zalecanej metodologii w przypadku organizatorów turystyki, w odniesieniu do których dokonywane jest rozszacowywanie wydatków odwiedzających na usługi składowe imprez turystycznych.

W przypadku usług wspomagających transport lotniczy uznano, że usługi lotnisk i nawigacji są niezbędne i wchodzi w skład pakietu oferowanego przez bilet lotniczy. Usługi rehabilitacji pod nadzorem lekarzy włączono do rachunku ze względu na znaczenie turystyki zdrowotnej, przede wszystkim uzdrowiskowej, w Polsce.

Poniżej przedstawiono rodzaje działalności oraz rodzaje produktów ujęte w RST.

PKD	Charakterystyczne turystyczne rodzaje działalności
55	Zakwaterowanie
56	Działalność usługowa związana z wyżywieniem
49.1	Transport kolejowy pasażerski międzymiastowy
49.3	Pozostały transport lądowy pasażerski
50.1	Transport morski i przybrzeżny pasażerski
50.3	Transport wodny śródlądowy pasażerski
51.1	Transport lotniczy pasażerski
77.11	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek
79	Działalność związana z turystyką
91	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą
93	Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna
68	Obsługa rynku nieruchomości
Krajowa charakterystyczna działalność turystyczna	
52.23	Działalność usługowa wspomagająca transport lotniczy
86	Opieka zdrowotna
Pozostała działalność związana z turystyką	
47	Handel detaliczny
PKWiU Charakterystyczne produkty turystyczne	
55	Usługi związane z zakwaterowaniem
56	Usługi związane z wyżywieniem
49.1	Usługi w zakresie pasażerskiego międzymiastowego transportu kolejowego
49.3	Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe
50.1	Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego
50.3	Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego
51.1	Przewozy lotnicze pasażerskie
77.11	Usługi wynajmu samochodów osobowych i furgonetek
79	Usługi świadczone przez organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostałe usługi w zakresie rezerwacji i usługi z nią związane
91	Usługi bibliotek, muzeów oraz pozostałe usługi w zakresie kultury
93	Usługi związane ze sportem, rozrywką i rekreacją
Krajowe charakterystyczne produkty turystyczne	
52.23	Usługi wspomagające transport lotniczy
86	Usługi opieki zdrowotnej (obecnie tylko 86. 10. 13 Usługi rehabilitacji pod nadzorem lekarzy)
Produkty związane z turystyką	
Handel detaliczny artykułami żywnościowymi, paliwami, wyrobami alkoholowymi oraz odzieżą i obuwem.	

Metodologia uproszczonego RST zakłada ograniczony zakres prezentowanych informacji oraz szacunkowy charakter części danych wykorzystanych w rachunku. Wspomniane szacunki opierają się na ustaleniach pełnego RST dla 2011 r. W porównaniu z pełnym RST ograniczona jest także liczba tablic ilustrujących efekty gospodarcze turystyki. Zawierają one informacje dotyczące spożycia turystycznego w podziale na spożycie nierezydentów, rezydentów i pozostałe elementy spożycia turystycznego, produkcję w sekcjach zawierających charakterystyczne turystyczne rodzaje działalności, szacunek turystycznej wartości dodanej, informacje o pracujących i środkach trwałych w CRDT.

1.2. Spożycie turystyczne, produkcja globalna i wartość dodana

Zgodnie z przyjętą metodologią rachunku satelitarnego turystyki w wersji uproszczonej oszacowanie wielkości spożycia rezydentów (mieszkańców) terytorium ekonomicznego Polski w 2012 roku oparto na czterech głównych źródłach informacji:

- badaniu modułowym uczestnictwa w turystyce mieszkańców Polski w 2013 roku, przeprowadzonym przez GUS w październiku 2013 roku oraz wynikach badań Instytutu Turystyki z lat 2011 i 2012;
- badaniu budżetów gospodarstw domowych w roku 2012 w ujęciu kwartalnym w zakresie niektórych wydatków związanych z uprawianiem turystyki i dynamiki ich zmian; badanie zostało przeprowadzone przez GUS;
- badaniu Instytutu Turystyki z 2012 roku dotyczącym uczestnictwa w turystyce i wydatków na turystykę wyjazdową mieszkańców Polski;
- danych dotyczących wydatków na podróże służbowe w 2012 oszacowanych przez GUS na potrzeby rachunków narodowych, skorygowanych w oparciu o wyniki wymienionego wyżej badania Instytutu Turystyki.

Z kolei popyt turystyczny nierezydentów oszacowano wykorzystując jedno główne i dwa uzupełniające źródła informacji:

- 1) wyniki badania przyjazdów i wydatków nierezydentów (turystów i odwiedzających jednostkowych), przeprowadzone w 2012 roku przez Instytut Turystyki na wszystkich granicach Polski;
- 2) dane Narodowego Banku Polskiego, wykorzystywane do zestawiania bilansu płatniczego (zwłaszcza dane dotyczące transportu);
- 3) wyniki badania obrotu towarami i usługami na granicach z Ukrainą, Białorusią i Rosją w 2012 roku, prowadzonego przez Urząd Statystyczny (US) w Rzeszowie.

Ponieważ badanie modułowe GUS nie było przeprowadzone w 2012 roku, przy szacowaniu popytu rezydentów wykorzystano charakterystykę podróży z badania modułowego GUS 2013, poziom wydatków na poszczególne produkty skorygowano natomiast na podstawie zmian zaobserwowanych w wydatkach gospodarstw domowych i wydatkach przedsiębiorstw na podróże służbowe. Jeśli chodzi o wydatki gospodarstw domowych na imprezy turystyczne, ich wielkość została oszacowana na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych w 2012 r., dla oszacowania wydatków na pasażerskie przewozy lotnicze wykorzystano dynamikę zmian zaobserwowanych w ciągu całego roku, w odniesieniu zaś do pozostałych produktów – dynamikę zmian zaobserwowaną w okresie największego nasilenia ruchu turystycznego w Polsce. W zakresie lotniczych przewozów pasażerskich wykorzystane zosta-

ły także dane opublikowane przez Urząd Lotnictwa Cywilnego, dotyczące liczby pasażerów obsługiwanych w polskich portach lotniczych, przewozów dokonanych przez polskich przewoźników oraz opłat lotniskowych.

Zgodnie z metodologią RST opublikowaną w 2008 roku, podobnie jak to miało miejsce poprzednio, dane dotyczące strony popytowej RST opracowano w wersji netto, co oznacza, że rozszacowane zostały wartości usług cząstkowych zakupionych przez turystów w formie imprez. Pomocniczym źródłem informacji wykorzystanym do oszacowania struktury pakietów turystycznych, z których korzystali nierezydenci, są badania przeprowadzone przez Instytut Turystyki w 2013 roku w biurach podróży świadczących usługi w zakresie zorganizowanej turystyki przyjazdowej nierezydentów oraz dane GUS według PKD.

Zmiany metodologiczne wprowadzone w RST w 2008 roku w odniesieniu do spożycia turystycznego skłaniają do zwrócenia szczególnej uwagi na następujące kwestie:

- 1) odmienne, znacznie poszerzone w stosunku do poprzedniego rozumienie *wydatku turystycznego*; metodologia zakłada uwzględnienie, a następnie wyodrębnienie wydatków na produkty o dużej wartości; w uproszczonym rachunku satelitarnym turystyki dla 2012 roku nie było to jeszcze możliwe z uwagi na brak danych źródłowych;
- 2) pojawienie się pozycji *usługi noclegowe świadczone w drugich domach*; w uproszczonej wersji RST dla 2012 roku oszacowano wielkość tej części spożycia wyłącznie dla rezydentów;
- 3) uwzględnianie w znacznie większym stopniu niż poprzednio informacji rzeczowych, zwłaszcza w odniesieniu do środków transportu wykorzystywanych przez nierezydentów⁵.

1.3. Podaż turystyczna i pracujący

Dane dotyczące strony podażowej turystyki wykorzystywane w RST obejmują: produkcję globalną, zużycie pośrednie i wartość dodaną w układzie rodzajów działalności oraz dane dotyczące podaży produktów charakterystycznych i związanych z turystyką. W obu przypadkach podstawowym problemem jest poziom dezagregacji danych, ponieważ dane wykorzystywane w RST wymagają zastosowania bardziej szczegółowych poziomów klasyfikacji niż podstawowy poziom stosowany przy sporządzaniu rachunków narodowych i dostępny w publikacjach ich wyników. W momencie przygotowywania uproszczonego RST dostępne były jedynie dane dotyczące produkcji, brak było natomiast informacji o podaży produktów w 2012 r. Dane dotyczące produkcji były dostępne w następujących źródłach:

- Rachunki narodowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych w latach 2009 - 2012, GUS, Warszawa 2014⁶;
- Bank Danych Lokalnych (BDL) GUS, zakładka Rachunki Regionalne;
- Baza EUROSTAT, zakładka National Accounts⁷.

Wymienione źródła informacji charakteryzuje różny zakres zawartych danych, różny poziom dezagregacji oraz różne liczby dotyczące tych samych agregatów. W tej sytuacji postanowiono oprzeć uproszczony RST na danych z bazy EUROSTAT, która zawiera najszerszy

⁵ Szczegółowe informacje na temat metodologii szacowania popytu turystycznego nierezydentów zawarte zostały w edycji RST za 2011 rok.

⁶ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/roczne-rachunki-narodowe/rachunki-narodowe-wedlug-sektorow-i-podsektorow-instytucjonalnych-2009-2012,4,9.html> [10. 02. 2015].

⁷ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a64&lang=en [25. 03. 2015]

zakres danych, a ich wartość jest w dużym stopniu zbieżna z wartością odpowiednich agregatów dostępnych w BDL. Metodologia uproszczonego RST zakłada, że jego strona podażowa oparta jest na wykorzystaniu danych dotyczących produkcji globalnej i wartości dodanej na poziomie sekcji dla roku referencyjnego oraz strukturze produkcji i podaży ustalonych na podstawie najbardziej aktualnego pełnego RST, w tym przypadku dla 2011 r. Założenia te wykorzystano w obecnej edycji uproszczonego RST, z tym że w przypadku dostępności danych na odpowiednim poziomie klasyfikacji zamiast szacunków wykorzystano oryginalne dane, zaznaczając to w tabelach. Wszystkie dane z rachunków narodowych wykorzystane w uproszczonym RST zostały sporządzone zgodnie z zasadami ESA 2010.

Ze względu na zalecany w metodologii RST sposób ujmowania produkcji globalnej organizatorów i pośredników turystycznych w wersji netto, w RST konieczna była modyfikacja wielkości produkcji globalnej i zużycia pośredniego związanych z tym rodzajem działalności i usług, a w konsekwencji także odpowiednich wielkości dla całej gospodarki. Ujęcie w wersji netto oznacza, że z wartości produkcji organizatorów i pośredników eliminowana jest wartość zakupionych przez nich charakterystycznych usług i wyrobów turystycznych – w ten sposób unika się podwójnego liczenia w globalnej produkcji turystycznej, np. usług hoteli. Odpowiednich oszacowań dokonano korzystając z danych dotyczących strony popytowej oraz informacji dostarczonych przez Polski Związek Organizatorów Turystyki, które opracowywane są na podstawie raportów z systemu rezerwacyjnego MerlinX⁸.

W odniesieniu do działalności wspierającej transport lotniczy wykorzystano dane Urzędu Lotnictwa Cywilnego dotyczące ruchu na polskich lotniskach oraz opłat lotniskowych w 2012 r. Usługi wspierające transport lotniczy obejmują usługi nawigacji i usługi lotniskowe, przy czym w RST uwzględniono tylko te ostatnie, ponieważ można je łatwo powiązać z liczbą pasażerów obsługiwanych na polskich lotniskach, podczas gdy w przypadku nawigacji opłaty obejmują także samoloty inne niż pasażerskie oraz ruch tranzytowy, które nie mają związku z zakresem RST.

Podobnie jak we wcześniejszych wersjach RST, uwzględnione w rachunku informacje dotyczące pracujących odnoszą się tylko do charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej. Dane za rok 2012 dotyczące pracujących, zatrudnionych oraz właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin (samozatrudnionych), opracowane zostały na podstawie danych z formularza Z-06 według stanu z 31 grudnia 2012 roku.

Prezentowane dane obejmują podmioty gospodarki bez względu na charakter własności (sektor publiczny i prywatny), ale ograniczają się do podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (badanie pełne).

Ze względu na brak danych z przedsiębiorstw liczących do 9 osób (tzw. mikroprzedsiębiorstw), przeprowadzono szacunki na podstawie danych z minionych lat, przyjmując założenie, że w 2012 roku struktura zatrudnienia w poszczególnych grupach przedsiębiorstw pozostała niezmienną. We wszystkich tablicach utajnione zostały dane o transporcie lotniczym ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.

⁸ *Turystyka w 2012 roku z perspektywy MerlinX*. Polski Związek Organizatorów Turystyki 17.01.2013 [dokument elektroniczny].

Dane o pracujących, wykorzystane w module zatrudnienia RST, dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Zaliczono do tej grupy:

- a) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór),
- b) pracodawców i pracujących na własny rachunek, czyli:
 - właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych;
 - właścicieli, współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin);
 - inne osoby pracujące na własny rachunek (np. osoby wykonujące wolne zawody);
- c) osoby wykonujące pracę nakładczą,
- d) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów).

Zatrudnieni (pracownicy najemni) w gospodarce narodowej – to osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy na czas określony (w tym zatrudnione sezonowo i dorywczo) i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy. Do grupy tej zalicza się:

- a) osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, w tym również:
 - osoby zatrudnione przy pracach interwencyjnych i robotach publicznych, finansowanych z Funduszu Pracy,
 - osoby młodociane pracujące na podstawie umowy o pracę,
 - osoby zatrudnione poza granicami kraju, pracujące na rzecz krajowych jednostek organizacyjnych,
 - osoby przebywające za granicą na podstawie delegacji służbowej,
 - osoby związane z działalnością finansowaną z zakładowego funduszu socjalnego,
- b) osoby zatrudnione na podstawie powołania, wyboru lub mianowania,
- c) osoby pracujące w zakładach pracy w formie zorganizowanych grup roboczych (jednostki wojskowe, uczestnicy Ochotniczych Hufców Pracy, z wyjątkiem odbywających naukę zawodu, junacy obrony cywilnej, junacy straży przemysłowej i pożarnej, osoby odbywające w zakładach pracy zastępczą służbę poborowych, skazani).

Do grupy zatrudnionych nie zalicza się m.in.:

- a) osób wykonujących pracę nakładczą,
- b) uczniów, którzy zawarli z zakładem pracy umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego,
- c) osób przebywających na urloпах wychowawczych w celu sprawowania opieki nad dzieckiem (także tych, które pobierają jednocześnie zasiłki macierzyńskie z tytułu urodzenia kolejnego dziecka), mimo że figurują one w stanie ewidencyjnym zakładu pracy,
- d) uczniów szkół dla niepracujących oraz słuchaczy szkół wyższych odbywających praktyki wakacyjne lub dyplomowe.

Ze względu na rozwiązania stosowane w polskiej statystyce zatrudnienia, nie dla wszystkich pozycji można było uzyskać odpowiednie dane. Dotyczy to wyrażenia wielkości zatrudnienia w liczbie miejsc pracy, tzn. faktycznej liczbie zatrudnionych. Metodologia statystyczna

przyjęta w Polsce umożliwia jedynie określenie przeciętnej liczby pracujących, przy czym dane dotyczące przeciętnej liczby właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin stanowią przeciętną stanów z końca lat 2011 i 2012, a dane dotyczące liczby zatrudnionych stanowią ekwiwalent pełnego wymiaru czasu pracy (ang. Full-time Equivalent – FTE). Wynika to z tego, że w Polsce przeciętny poziom zatrudnienia w osobach fizycznych zawsze podawany jest w przeliczeniu na pełne etaty (bierze się pod uwagę osoby pełnozatrudnione oraz niepełnozatrudnione w przeliczeniu na pełnozatrudnionych). Dane dotyczące pracujących podano przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania osób w głównym miejscu pracy, co pozwala uniknąć sytuacji, w której jedna osoba byłaby liczona kilkakrotnie.

Charakter danych statystycznych nie pozwala na przedstawienie wielkości zatrudnienia wyrażonej liczbą miejsc pracy ani liczbą osób. Tablice dotyczące wielkości zatrudnienia z turystyce oraz struktury zatrudnienia według płci (Tablice IV i V), zawierają w związku z tym jedynie informację o liczbie pracujących w podziale na samozatrudnionych i zatrudnionych (ta druga grupa została przedstawiona po przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy).

W wymienionych tablicach uwzględniono także informację na temat wielkości współczynnika spożycia turystycznego. Pozwala on określić, jaka wielkość zatrudnienia w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej jest faktycznie wynikiem rozwoju ruchu turystycznego w Polsce (zarówno w odniesieniu do wszystkich pracujących w CRDT, jak i zatrudnionych).

Tablica IV zawiera informacje o liczbie jednostek i liczbie pracujących (także w podziale na zatrudnionych i samozatrudnionych) we wszystkich jednostkach (o liczbie pracujących do 9 osób i powyżej 9 osób). Tablica V prezentuje szczegółową strukturę zatrudnienia w CRDT według płci (z uwzględnieniem wskaźnika spożycia turystycznego).

1.4. Metodologia inwestycji i środków trwałych

Nakłady inwestycyjne i wartość netto środków trwałych opracowano według zasad metodologicznych stosowanych na potrzeby rachunków narodowych, zgodnych z zaleceniami Eurostatu (ESA 1995). Wartość nakładów inwestycyjnych w układzie wybranych działów, grup i klas Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) charakterystycznych dla działalności turystycznej opracowano w układzie obowiązującym od 2007 roku na podstawie sprawozdań:

- SP – roczna ankieta przedsiębiorstwa (cz.III. Środki trwałe i inwestycje) sporządzana przez podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób – zaklasyfikowanych według PKD 2007 do sekcji H, I, N, R, S.
- F-03 – sprawozdanie o stanie i ruchu środków trwałych oraz o działalności inwestycyjnej sporządzane przez jednostki sektora rządowego i samorządowego zaklasyfikowane do sekcji H, I, N, R, S - bez względu na liczbę pracujących,
- SG-01 – statystyka gminy – część 4 – Inwestycje i środki trwałe – sporządzana przez urzędy gmin,
- SP-3 – sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób,

oraz dodatkowych oszacowań dla organizacji i stowarzyszeń związanych z kulturą, rekreacją i sportem.

Dane statystyczne zarówno dla nakładów inwestycyjnych, jak i środków trwałych zestawiono w podziale na:

- budynki i budowle,
- środki transportu,
- pozostałe środki trwałe (obejmujące zwłaszcza: maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia).

Dla wartości środków trwałych dokonano wyceny według cen rynkowych, tj. według cen bieżących (przeceny) pomniejszonych o wartość ich zużycia.

Do przeliczeń wartości środków trwałych z bieżących cen ewidencyjnych⁹ (zgodnych z ewidencją księgową) na ceny bieżące (rynkowe) przyjęto – zgodnie z metodologią przeliczeń stosowaną dla potrzeb rachunków narodowych – wskaźniki zmiany cen dóbr inwestycyjnych zróżnicowane dla poszczególnych rodzajów działalności i grup rodzajowych tj. budynków i budowli, środków transportu i pozostałych środków trwałych.

Zmodyfikowany zakres informacji zaprezentowano w tablicach VI i VII. Dane dla PKD: 50.1 (Transport morski i przybrzeżny pasażerski), 50.3 (Transport wodny śródlądowy pasażerski) oraz 51.1 (Transport lotniczy pasażerski) przedstawiono łącznie – ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej.

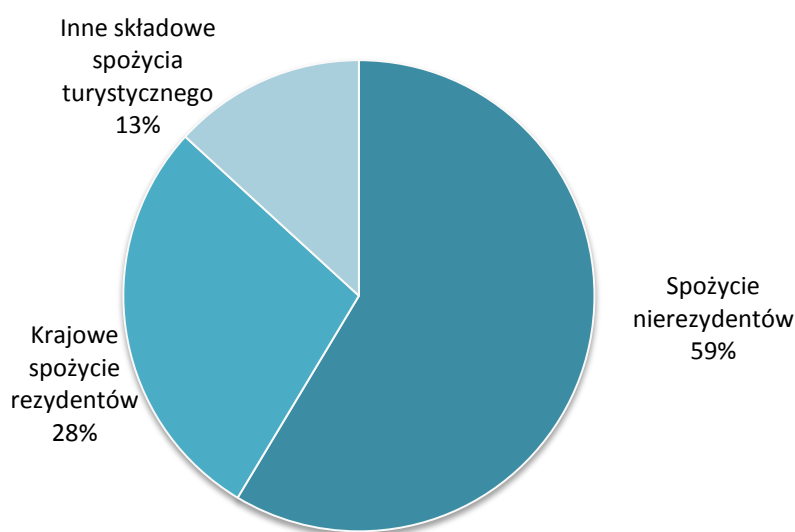
⁹ Co oznacza, że środki trwałe przekazane do eksploatacji przed 1 I 1995 r., wyceniane są w cenach odtworzenia z września 1994 r. (przyjętych do aktualizacji wyceny wg stanu w dniu 1 I 1995 r.), zaś środki trwałe nabyte lub wytworzone po 1 I 1995 r. w cenach bieżących zakupu lub wytworzenia.

2. SPOŻYCIE TURYSTYCZNE

2.1. Charakterystyka spożycia turystycznego w 2012 roku

W 2012 roku łączne spożycie turystyczne na terytorium ekonomicznym Polski oszacowano na poziomie 55 481,6 mln PLN (tab. I), z czego 22 965 mln, tj. 41,4%, przypadło na spożycie rezydentów (gospodarstw domowych, poniesione w ramach podróży służbowych oraz pozostałe elementy spożycia, które obejmują finansowanie usług uzdrowiskowych przez NFZ¹⁰). Strukturę spożycia turystycznego według grup nabywców przedstawia wykres 2.1.

Wykres 2.1. Struktura spożycia turystycznego w 2012 roku według grup nabywców

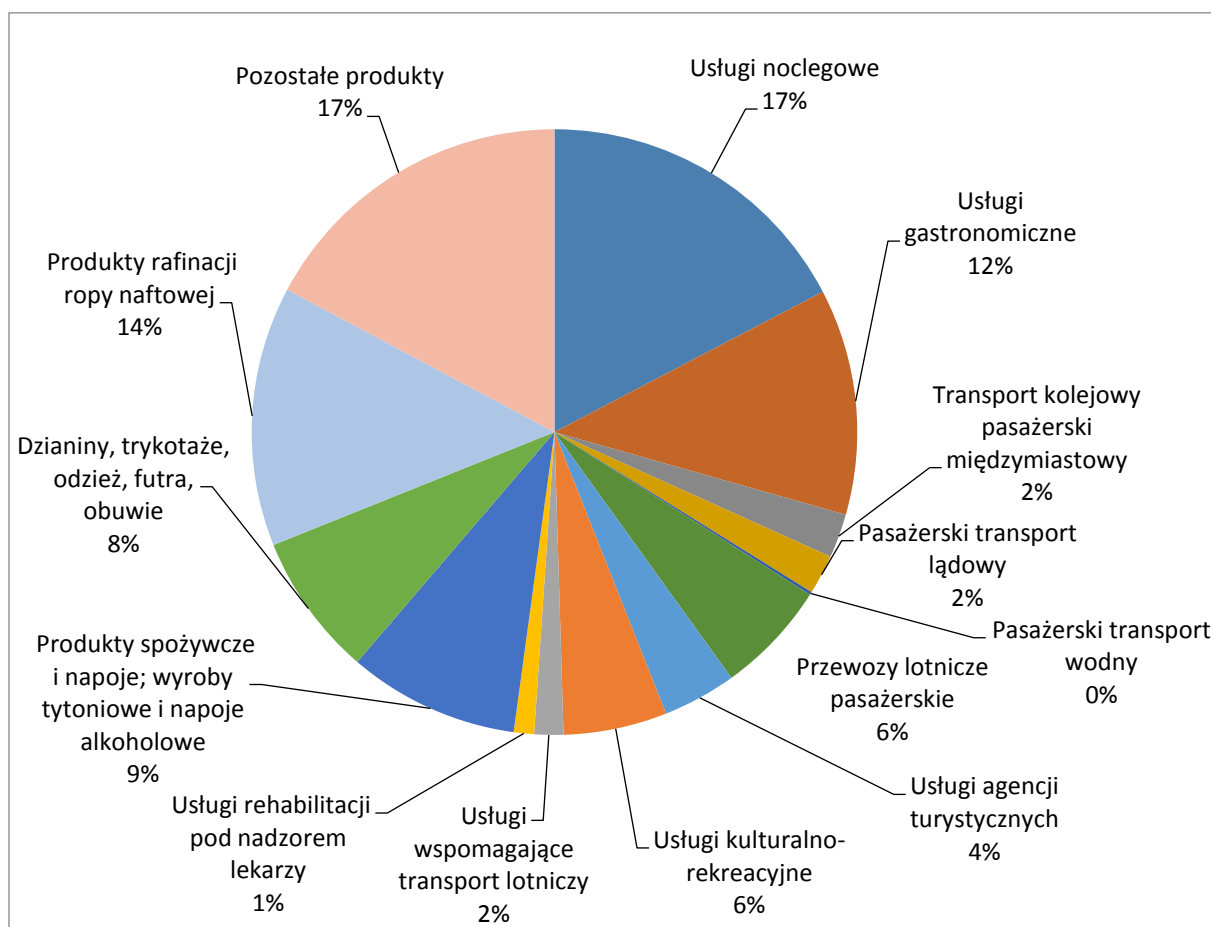

Duży udział zakupów na własne potrzeby dokonywanych przez turystów i odwiedzających jednodniowych ze wschodnich krajów ościennych spowodował, że wydatki na charakterystyczne produkty turystyczne stanowiły w 2012 roku mniej niż w roku poprzednim (52,2%; w 2011 - 58%); produkty związane z turystyką i pozostałe stanowiły natomiast 47,8% spożycia. Najważniejszą pozycję w grupie charakterystycznych produktów turystycznych (CPT) nabywanych przez odwiedzających (rezydentów i nierezydentów łącznie) stanowiły wydatki na usługi noclegowe (zarówno hoteli, jak i pozostałych obiektów zakwaterowania oraz oszacowane czynsze umowne za korzystanie z własnych domów i mieszkań wakacyjnych¹¹ – 33,2%), gastronomiczne (23,1%) oraz transportowe ogółem (20,4%) oraz dodatkowo blisko 3% na usługi wspomagające transport lotniczy. W stosunku do 2011 roku struktura spożycia turystycznego w grupie CPT uległa nieznacznej zmianie; na uwagę zasługuje mniejszy udział wydatków na transport natomiast nieco większy – na usługi biur podróży netto (marże, prowizje, usługi przewodnickie itp.): przeznaczono na nie ok. 7,5% wydatków na produkty charakterystyczne.

¹⁰ Bez ZUS i KRUS

¹¹ Usługi związane z zakwaterowaniem 30,5%, własne domy/mieszkania wakacyjne 2,7%.

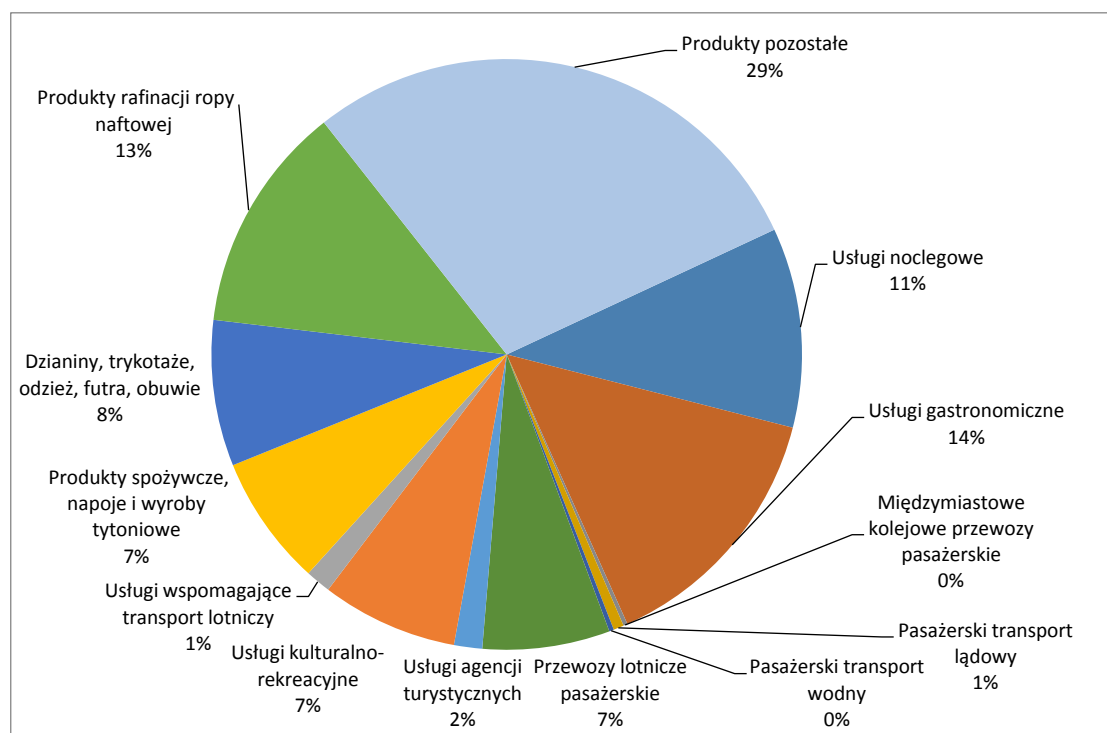
Wykres 2.2. Struktura spożycia turystycznego w 2012 roku według produktów

Na pozycję *produkty związane z turystyką* od szeregu lat składają się przede wszystkim wydatki na paliwo, na które w 2012 roku przeznaczono 7 696,5 mln PLN, tj. ok. 14% spożycia turystycznego ogółem (w 2011 roku 12,4%). Nieco większe znaczenie miały także wydatki na zakupy żywności, napojów i wyrobów tytoniowych: przeznaczono na nie 5 064,7 mln PLN (ok. 9,0% spożycia ogółem, 2011- 8,1%). Podobnie jak w poprzednich latach, dla których sporządzono RST, zarówno zakupy paliw, jak i artykułów spożywczych są w pewnym stopniu substytucyjne wobec usług transportowych i gastronomicznych, a ich skala od wielu lat sugeruje, że znaczna część ruchu turystycznego na terenie Polski bazuje na samodzielnym zaspokajaniu potrzeb związanych z transportem i wyżywieniem w trakcie podróży turystycznych. Biorąc to pod uwagę interesujące jest porównanie struktury spożycia głównych grup nabywców usług turystycznych, tzn. nierezydentów oraz rezydentów.

Łączne **wydatki nierezydentów**, poniesione w 2012 roku na rzecz polskich podmiotów gospodarczych (zarówno na terenie Polski, jak i za granicą), oszacowano na poziomie **32 516,6 mln PLN**. Wartość zakupionych *charakterystycznych produktów turystycznych* to łącznie 14 198,2 mln PLN (tj. 43,7%), a *związanych z turystyką i pozostałych produktów i usług* – 18 318,4 mln (56,3%). Podobnie jak w latach poprzednich, również w 2012 roku udział tej drugiej kategorii był znaczący, co należy wiązać z dużymi wydatkami nierezydentów w związku z zakupami na własne potrzeby, wliczanymi – zgodnie z metodologią RST – do wydatku turystycznego.

Wykres 2.3. Spożycie turystyczne nierezydentów w 2012 roku według produktów

Poza różnymi wydatkami uwzględnionymi w grupie *pozostałe*, w 2012 roku, podobnie jak w latach poprzednich, najważniejszą pozycję spożycia turystycznego nierezydentów stanowiły usługi gastronomiczne (14%), zakup paliw (13%) i usługi noclegowe (usługi hoteli, kempingów oraz innych miejsc krótkotrwałego zakwaterowania - łącznie 11%). Z uwagi na wzrost cen paliw, jaki zanotowano w 2012 roku w Polsce (o ok. 15%) udział wydatków na usługi transportu pasażerskiego świadczone przez polskich przewoźników oraz na produkty rafinacji ropy naftowej kupowane do celów prywatnych był większy niż w latach poprzednich. Od wielu lat zdecydowana większość nierezydentów korzysta z własnych samochodów osobowych, co powoduje, że wydatki na zakup paliw znacznie przewyższają przychody wszystkich polskich przewoźników z tytułu przewozu turystów. W 2012 roku w usługach transportowych największy (i zdecydowanie rosnący) udział miał pasażerski transport lotniczy (89,4%, wobec 83,6% w 2011 i 80,2% w 2008 roku), a następnie usługi pasażerskiego transportu lądowego (7,3%, wobec 8,4% w 2011 i 9,2% w 2008 roku). Zwraca uwagę fakt, że znaczenie transportu lotniczego rośnie przede wszystkim dzięki wzrostowi liczby obsłużonych pasażerów, pomimo spadku cen biletów, wymuszonego przez konkurencję ze strony przewoźników niskokosztowych.

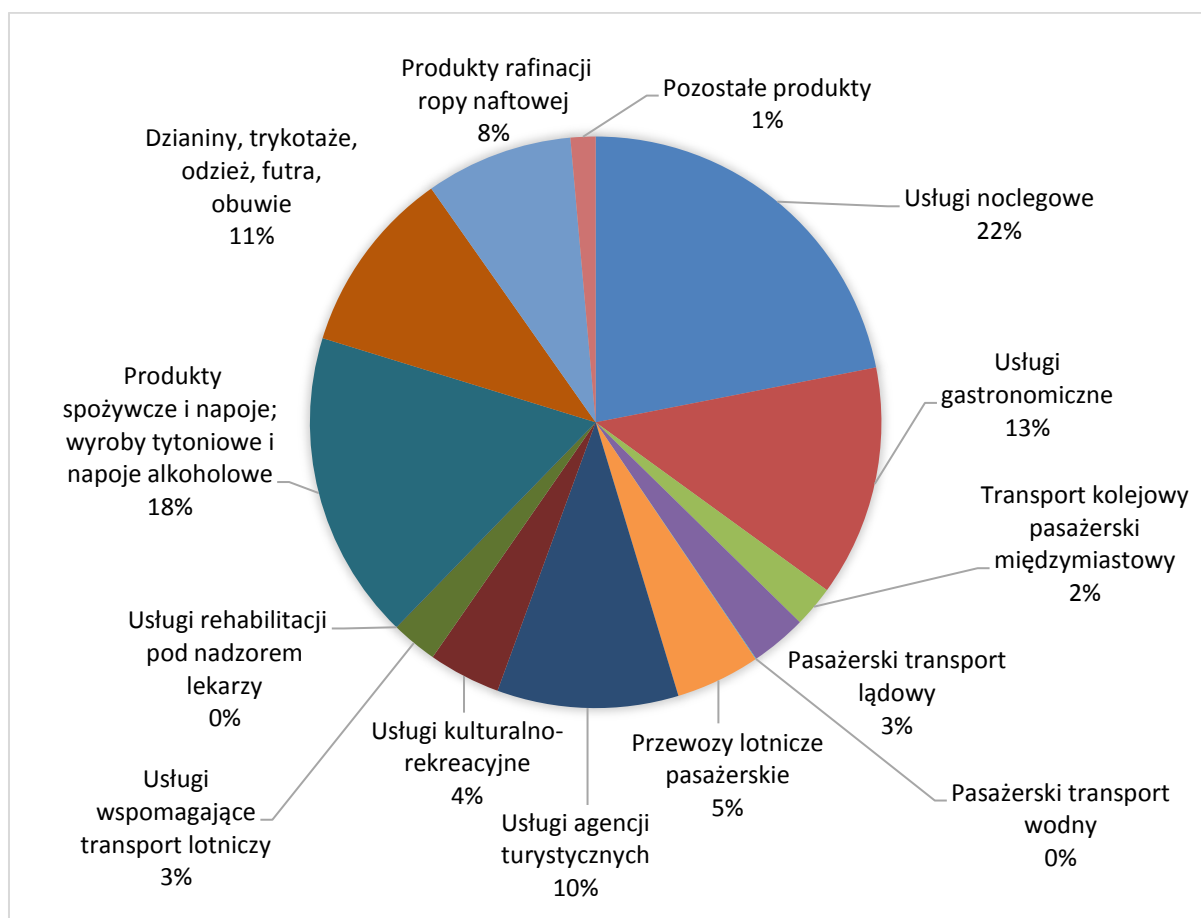
Udział wydatków nierezydentów na *usługi rekreacyjne, rozrywkowe, związane ze sportem oraz usługi muzeów* był w 2012 roku nieco wyższy niż oszacowany w poprzednich latach i wyniósł 17,1% CPT i 7,5% całego spożycia turystycznego nierezydentów. Z kolei niepokojące jest to, że *usługi agencji turystycznych*, rozumiane jako marża biur podróży organizujących turystykę przyjazdową do Polski, oszacowano na poziomie niskim, niższym niż w 2011; stanowią one zaledwie 1,5% ogółu wydatków. Od wielu lat strukturę wydatków nierezydentów charakteryzuje duży udział pozycji *pozostałe produkty i usługi nabywane przez odwiedzają-*

cych (blisko 29%). Podobnie jak w latach poprzednich odnosi się to w szczególności do wydatków odwiedzających jednodniowych. Znaczenie zakupów dokonywanych przez nierezydentów (poza wyodrębnionymi w RST produktami spożywczymi, odzieżą i obuwem) jest wciąż bardzo istotne; ich atrakcyjność i skala waha się w zależności od sytuacji gospodarczej i poziomu cen rynkowych w Polsce i krajach ościennych. W 2012 roku ważny wpływ na poziom zakupów miała również sytuacja polityczna i gospodarcza na Ukrainie.

Łączne spożycie turystyczne **rezydentów** oszacowano w 2012 roku na poziomie 15 642 mln PLN, tj. o ok. 17% więcej niż rok wcześniej. Wśród wydatków gospodarstw domowych podstawowe znaczenie miały, podobnie jak w poprzednim roku, charakterystyczne produkty turystyczne (CPT); oszacowano je na poziomie 9741 mln PLN, co stanowiło ok. 62,3% ogółu spożycia turystycznego gospodarstw domowych. Szczególnie istotną pozycję CPT stanowiły wydatki na usługi noclegowe (usługi obiektów zakwaterowania zbiorowego 27,1% CPT, wykorzystywanie własnych domów i mieszkań wakacyjnych – 8,1%; w stosunku do 2011 roku więcej o 2,1 p.p.), usługi w zakresie żywienia (21%) i transport (łącznie z opłatami lotniskowymi – 20,8% CPT; warto zauważyć, że kolejny rok z rzędu udział wydatków na transport spada). W 2012 roku w transporcie rezydentów największe znaczenie miały przewozy lotnicze (stanowiły aż 57,1% ogółu wydatków na transport tej grupy konsumentów¹²), następnie lądowe (24,5%) i kolejowe (18,1% ogółu wydatków na transport rezydentów). Zwraca uwagę zdecydowany wzrost znaczenia przewozów lotniczych i dramatyczny spadek kolejowych. *Produkty związane z turystyką i produkty pozostałe*, stanowiące 37,7% łącznego spożycia rezydentów, to przede wszystkim wydatki związane z zakupami produktów spożywczych, napojów, wyrobów tytoniowych i alkoholu (17,5% spożycia rezydentów ogółem), zakupami odzieży i obuwia (ok. 10,5%) oraz paliw (ok. 8,3%). W porównaniu z 2011 rokiem wzrosły również wydatki na *usługi świadczone przez organizatorów i pośredników*, choć ze względu na sposób ich ujmowania w RST (pod uwagę brane są tylko marże) znalazło to niewielkie odzwierciedlenie w strukturze spożycia. Strukturę całego spożycia turystycznego rezydentów (tj. łącznie z pozostałymi produktami związanymi z turystyką) ilustruje wykres 2.4.

¹² Łącznie z opłatami lotniskowymi

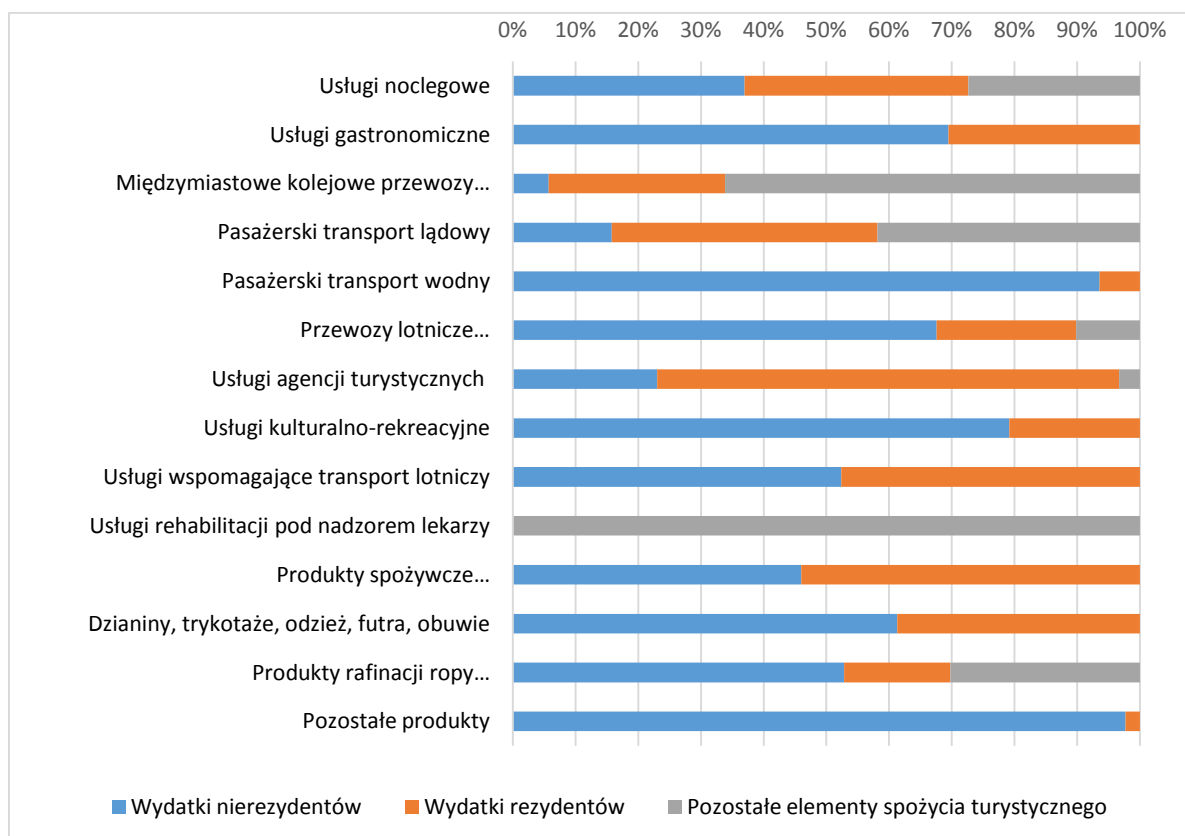
Wykres 2.4. Spożycie turystyczne rezydentów w 2012 roku według produktów

Podobnie jak w latach poprzednich, warto przeanalizować, które rodzaje podróży wywołują popyt na określone typy produktów. Zestawienie takie w odniesieniu do podróży nierezydentów, gospodarstw domowych rezydentów i pozostałych elementów spożycia turystycznego zawiera wykres 2.5.

W 2012 roku pewne zmiany odzwierciedlające znaczenie poszczególnych grup konsumentów zaobserwowano w szczególności w stosunku do usług noclegowych, usług świadczonych przez organizatorów turystyki i pośredników (w obydwu przypadkach wzrost znaczenia spożycia rezydentów) i usług transportowych (istotny wzrost znaczenia spożycia nierezydentów). Usługi gastronomiczne w dalszym ciągu nabywane są w przeważającej mierze przez nierezydentów (ok. 70%), a w pozostałej części przez gospodarstwa domowe rezydentów. Jeśli chodzi o usługi transportu pasażerskiego, w 2012 roku podstawową grupę klientów międzymiastowych przewozów kolejowych stanowili uczestnicy podróży służbowych (ok. 2/3 spożycia), transportu lądowego – niemal po równo gospodarstwa domowe i uczestnicy podróży służbowych (po ok. 42%), a transportu lotniczego – nierezydenci (ok. 2/3).

Wykres 2.5. Spożycie produktów turystycznych w 2012 roku według rodzajów podróży

Z przeprowadzonych oszacowań i analiz wynika, że zmiany, które zaszły w wielkości i strukturze całego spożycia turystycznego w badanym okresie w stosunku do 2011 roku, są znaczące. Poziom spożycia ogółem (rezydentów i nierezydentów łącznie) wzrósł o ok. 14,2% (z 48,6 mld do 55,5 mld PLN). Zmiany te wiążą się ze wzrostem spożycia we wszystkich badanych grupach konsumentów, przy czym warto podkreślić, że wzrost spożycia gospodarstw domowych był najbardziej znaczący (wzrost o ok. 17%). W najmniejszym stopniu wzrosło spożycie turystyczne w ramach krajowych podróży służbowych (o 0,7%).

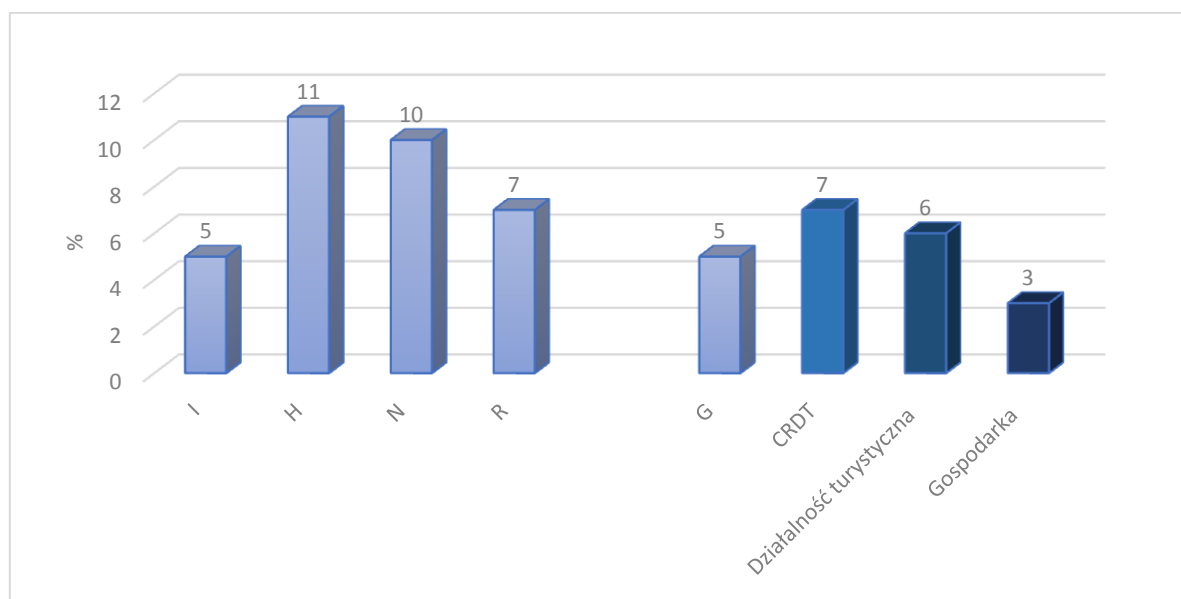
Omawiając wyniki RST za 2012 warto również zwrócić uwagę na fakt, że zmiany strukturalne w sektorze turystyki były tym razem zróżnicowane: korzystnym zjawiskiem w zakresie konsumpcji rezydentów (wzrost znaczenia CPT) towarzyszyły pogarszające się relacje między udziałem wydatków na CPT a pozostałym spożyciem w odniesieniu do nierezydentów. Oznacza to, że wzrost spożycia turystycznego nierezydentów w stosunku do 2011 roku wynika przede wszystkim z dynamicznego wzrostu wydatków na produkty związane z turystyką i pozostałe, przy jednoczesnym spadku udziału produktów charakterystycznych (uwaga: przy równoczesnym wzroście wartości bezwzględnych). W grupie charakterystycznych produktów turystycznych należy zwrócić uwagę na spadek znaczenia usług hoteli oraz niewielką dynamikę wzrostu wydatków na usługi gastronomiczne (w szczególności wśród nierezydentów) oraz na istotny wzrost znaczenia wydatków nierezydentów na usługi noclegowe świadczone w obiektach niższych kategorii (*usługi świadczone przez kempingi oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania*). Kolejny rok z rzędu obserwuje się korzystny wzrost poziomu wydatków na usługi kulturalno-rekreacyjne. Bardzo ważnym zjawiskiem jest także znaczący wzrost znaczenia usług transportu lotniczego.

3. Turystyczna produkcja globalna, wartość dodana i udział turystyki w PKB

3.1. Charakterystyka produkcji globalnej i podaży produktów turystycznych w 2012 roku

Na podstawie przeprowadzonych szacunków ustalono, że w 2012 roku wartość pierwszorzędnej (tzn. zgodnej z rodzajem działalności, do której zaklasyfikowano przedsiębiorstwo) **produkcji globalnej w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej** wyniosła **71 238,8 mln PLN**, co stanowiło 2,16% produkcji globalnej wytworzonej w całej gospodarce. Jeśli uwzględnić także działalność związaną z turystyką, która razem z CRDT tworzą działalność turystyczną ogółem, to było to **231 239,4 mln PLN** czyli 7% produkcji globalnej w gospodarce. Dynamikę wzrostu produkcji globalnej w ramach poszczególnych sekcji, CRDT i działalności turystycznej ogółem ilustruje wykres 3.1.

Wykres 3.1. Dynamika wzrostu produkcji globalnej w turystycznych rodzajach działalności w latach 2011-2012

Sekcja I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja H - transport i gospodarka magazynowa

Sekcja N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

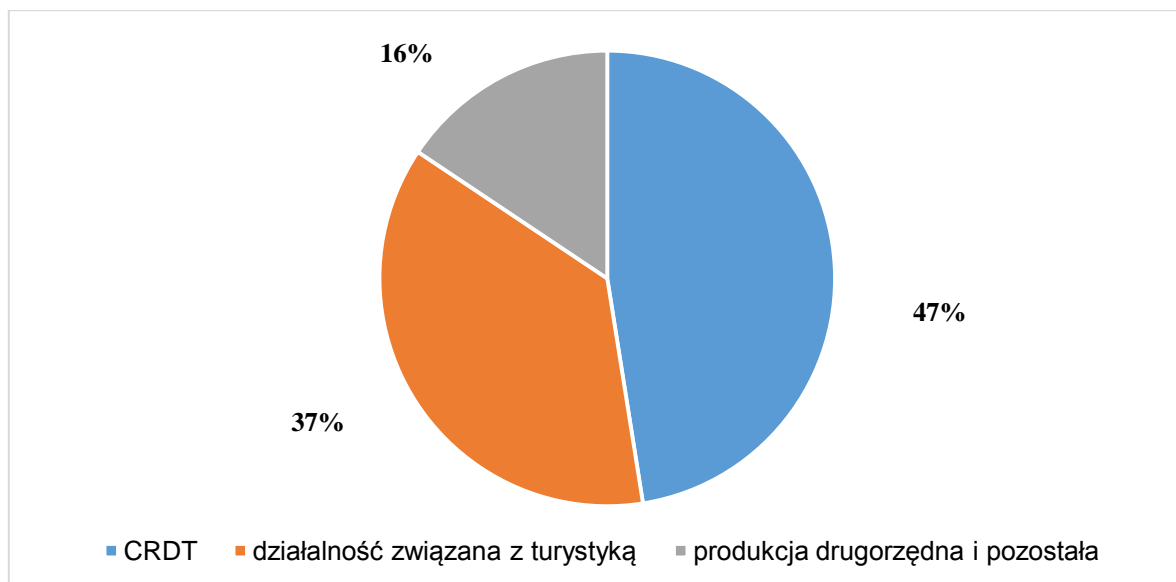
Sekcja R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Dane przedstawione na wykresie 3.1 pokazują, że zarówno CRDT, jak i turystyczną działalność ogółem cechowało wyższe tempo wzrostu produkcji pierwszorzędnych usług niż przeciętna dla gospodarki. Dotyczyło to wszystkich turystycznych rodzajów działalności, z tym że szczególnie wysokie tempo wzrostu wystąpiło w przypadku usług transportu pasażerskiego.

Większość produkcji pierwszorzędnej w turystycznych rodzajach działalności to usługi podwójnego przeznaczenia, tzn. nabywane przez odwiedzających i inne grupy użytkowników i dlatego nie można całości tej produkcji uznać za efekt rozwoju turystyki. Określenie tego wpływu wymaga zastosowania współczynnika spożycia turystycznego, który pokazuje, jaka część produkcji została zakupiona na potrzeby odwiedzających. Bardziej istotnym wskaźnikiem wkładu turystyki w rozwój gospodarczy jest jej wkład w tworzenie wartości dodanej, czyli wkład w tworzenie nowej wartości w gospodarce. Zgodnie z metodologią RST jest on obliczany jako część wartości dodanej powstałej dzięki produkcji na potrzeby spożycia turystycznego. W przypadku uproszczonego RST składa się ona z wartości dodanej wytworzonej jako część produkcji pierwszorzędnej turystycznych rodzajów działalności oraz produkcji drugorzędnej produktów turystycznych w innych rodzajach działalności i spożycia przez odwiedzających produktów innych niż turystyczne skorygowanych o odpowiednie współczynniki spożycia turystycznego (odpowiednie dane zawiera tablica III RST). Tak obliczona turystyczna wartość dodana brutto wyniosła **28 718,6 , mln PLN**, co stanowiło **2%** wartości dodanej wytworzonej w gospodarce w 2012 r. (1 431 872 mln PLN). Z tej kwoty na CRDT przypadało **13 639,1 mln PLN** czyli **0,95%** wartości dodanej w gospodarce. Strukturę turystycznej wartości dodanej według miejsc jej wytworzenia przedstawia wykres 3.2.

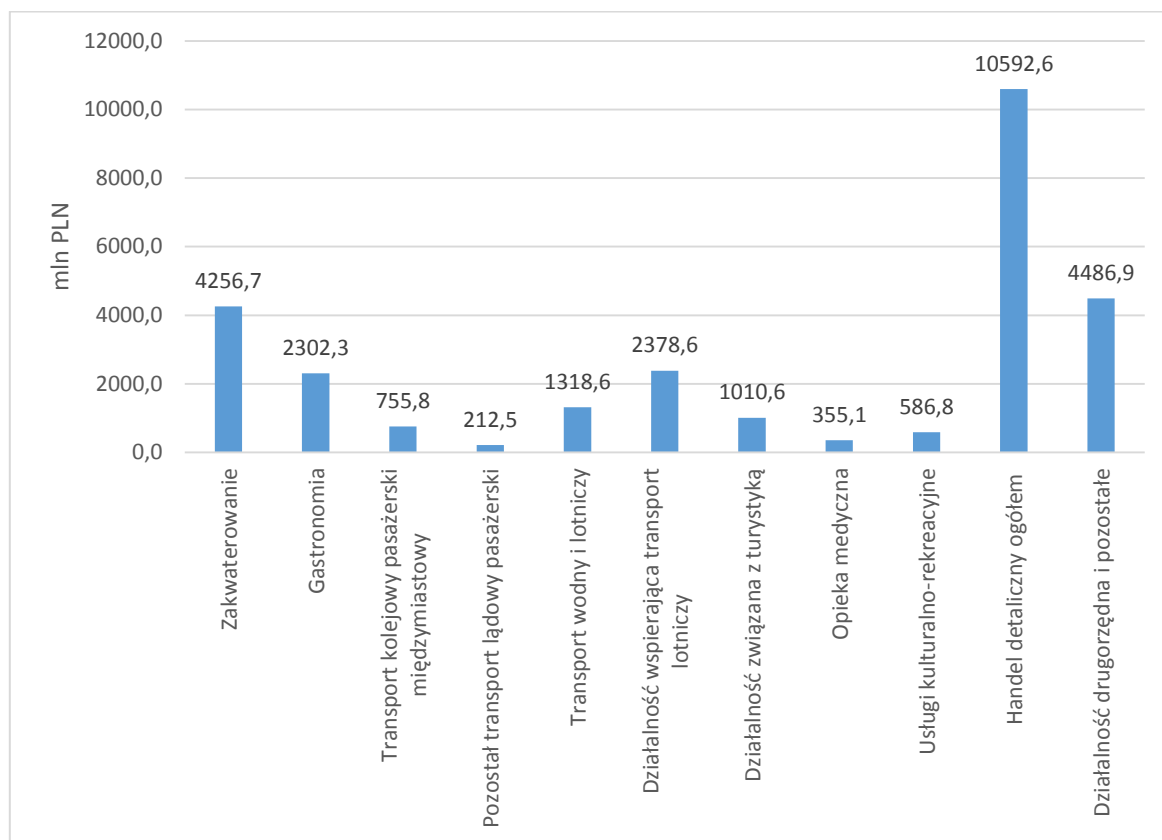
Wykres 3.2. Struktura turystycznej wartości dodanej według miejsca wytworzenia

Wykres 3.2 pokazuje, że 47% turystycznej wartości dodanej zostało wypracowane jako produkcja pierwszorzędna CRDT, 37% w działalności związanej z turystyką czyli jako efekt marż w handlu detalicznym, a 16% jako działalność drugorzędna (tzn. inna niż odpowiadająca rodzajowi działalności, do której zaklasyfikowano dane przedsiębiorstwo) i pozostała.

Wkład poszczególnych branż w tworzenie turystycznej wartości dodanej był silnie zróżnicowany, co ilustruje wykres 3.3.

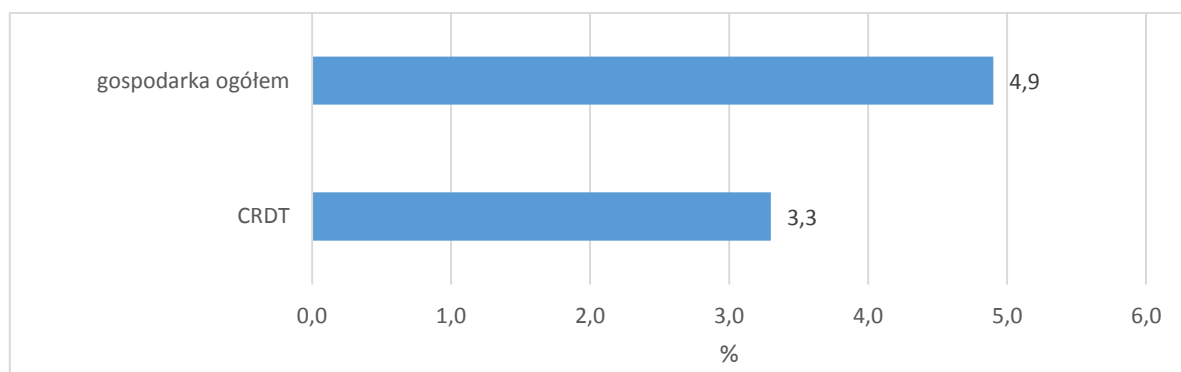
Wykres 3.3. Turystyczna wartość dodana według rodzaju działalności

Na podstawie danych przedstawionych na wykresie 3.3 można zauważyć, że spośród CRDT zdecydowanie największą wartość dodaną wypracowała działalność w zakresie zakwaterowania. Stosunkowo wysoką turystyczną wartość dodaną wypracowała także działalność wspierająca transport lotniczy i działalność gastronomiczna. Jeśli chodzi o dynamikę wzrostu turystycznej wartości dodanej całej CRDT, to była ona niższa niż przeciętna dla gospodarki (wykres 3.4). Zdecydowanie wyższe było natomiast tempo wzrostu pozostałych składowych turystycznej wartości dodanej, ale trzeba pamiętać, że w większym stopniu niż CRDT są one zależne od krótkotrwałych czynników koniunkturalnych, jak np. korzystny kurs wymiany wpływający na zwiększone zakupy nierezydentów w Polsce. Jednym z czynników wzrostu udziału zakupów w wydatkach odwiedzających, a w konsekwencji wzrostu udziału handlu detalicznego w turystycznej wartości dodanej był znaczny wzrost cen paliw (ok. 15% dla benzyny bezołowiowej 95¹³) wykorzystywanych przez samochody osobowe, które są najpopularniejszym środkiem transportu po Polsce.

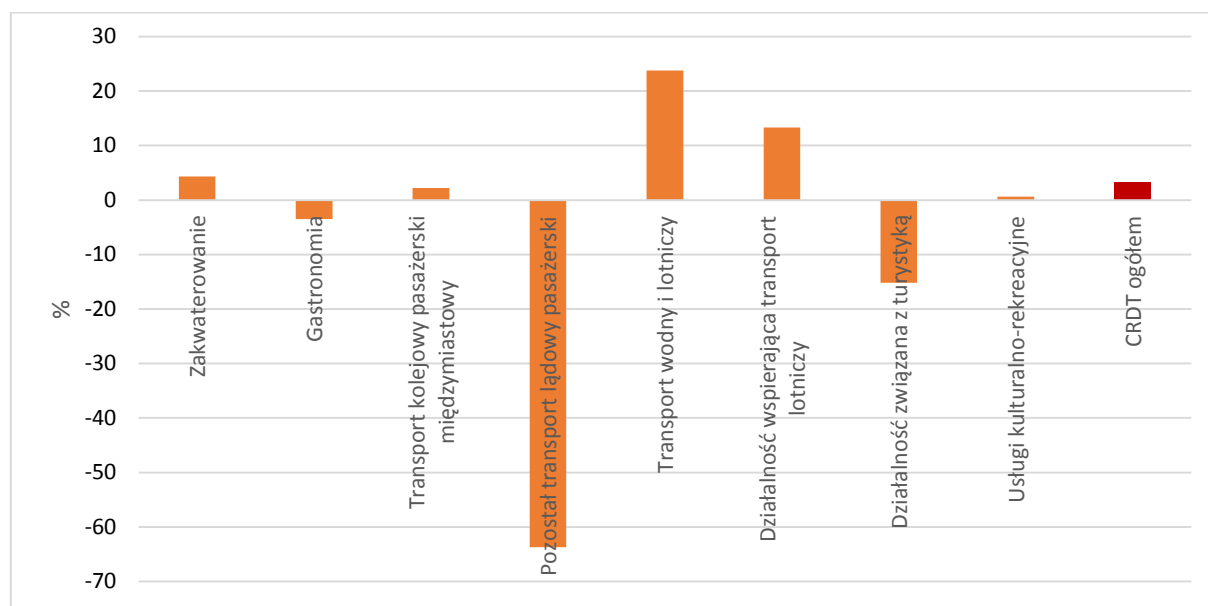
¹³ BDL GUS, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks [22. 03. 2015].

Wykres 3.4. Dynamika turystycznej wartości dodanej w CRDT w latach 2011-2012

Chociaż wzrost turystycznej wartości dodanej w CRDT rok do roku był relatywnie niski w porównaniu z całą gospodarką, to sytuacja w poszczególnych rodzajach działalności była silnie zróżnicowana. Obraz tych zmian przedstawia wykres 3.5.

Wykres 3.5. Dynamika turystycznej wartości dodanej w poszczególnych rodzajach CRDT w latach 2011-2012

W porównaniu z 2011 r. szczególnie wysoką dynamiką wzrostu turystycznej wartości dodanej charakteryzowały się usługi związane z transportem lotniczym i wodnym. Stabilny wzrost wykazały też usługi zakwaterowania. Szczególnie duży spadek wystąpił natomiast w odniesieniu do usług pasażerskiego transportu lądowego pozostałego, ale trzeba pamiętać, że nie odgrywają one dużej roli w obsłudze ruchu turystycznego i w wypracowywaniu turystycznej wartości dodanej. Uwagę zwraca ponadto spadek wartości dodanej wypracowanej przez działalność związaną z turystyką. Nie jest to jednak zaskakujące w kontekście serii bankructw i skandali, które wydarzyły się w tej branży w 2012 r.

Powszechnie przyjętą miarą wielkości gospodarki jest poziom PKB. Obliczenie wkładu turystyki w jego tworzenie wymaga uzupełnienia turystycznej wartości dodanej o wartość podatków pośrednich netto od produktów wchodzących w skład spożycia turystycznego. W przypadku uproszczonego RST jest ona projekcją obciążeń podatkowych ustalonych w peł-

nym RST, tj. przyjmuje się identyczny udział tych podatków jak w RST w spożyciu ustalonym dla roku referencyjnego. Tak ustalona **wartość podatków pośrednich netto** wyniosła **5 390,5 mln PLN**, co oznacza, że wkład turystyki w PKB (turystyczny PKB) wyniósł **34 109,06 mln PLN**, co stanowiło **2,1% PKB** w 2012 r. (PKB kraju to 1 615 894,0 mln PLN¹⁴). W porównaniu z 2011 r. oznacza to duży wzrost zarówno kwoty turystycznego PKB, jak i jego wkładu w PKB kraju – o ok. 0,5 p. p. Jest to niewątpliwie bardzo znaczący wzrost, należy jednak zaznaczyć, że osiągnięty przede wszystkim dzięki bardzo dużemu wzrostowi zakupów, w tym paliwa, przez odwiedzających.

¹⁴ Baza EUROSTAT http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en [20.03.2015].

4. Charakterystyka siły roboczej w działalności turystycznej w 2012 roku

Ogółem w 2012 roku liczba pracujących w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej (CRDT) wyniosła prawie 524 tys. osób, co stanowiło (podobnie jak w minionych latach) nieco ponad 6% siły roboczej w całej gospodarce. Liczba jednostek zaliczanych do charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku wyniosła ponad 124 tysiące, co oznacza wzrost o ponad 2 tys. w stosunku do 2011 roku. Ponad 92% przedsiębiorstw zaliczanych do grupy CRDT stanowią mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 osób), co oznacza wzrost o 2 pp. w stosunku do 2011 roku.

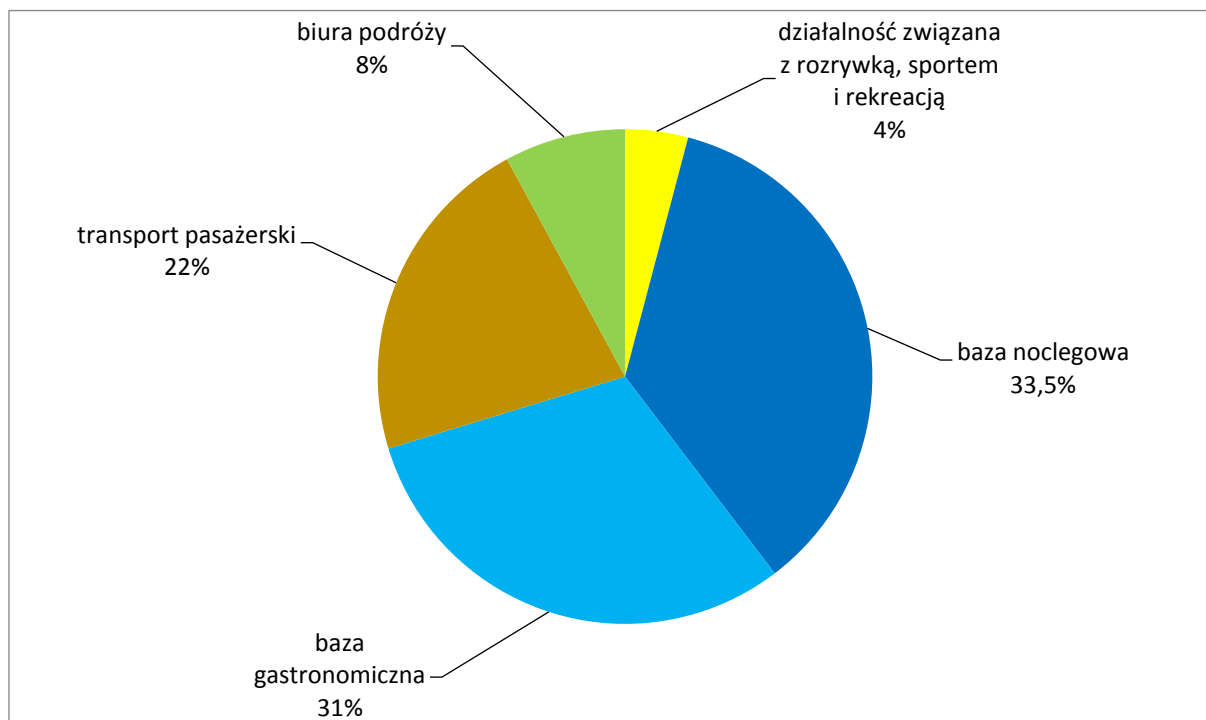
Liczba zatrudnionych w CRDT wyniosła prawie 431 tys. osób, a liczba właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin („samozatrudnionych”) osiągnęła ponad 93 tys. osób, czyli prawie 18% pracujących w CRDT. Oznacza to niewielki wzrost (o 1 punkt proc.) w stosunku do 2011 roku. Prawie wszyscy samozatrudnieni (96%) znajdują miejsca pracy w mikroprzedsiębiorstwach, których liczba w turystyce w 2012 roku wzrosła do ponad 115 tys. (112 tys. w 2011 roku). Fakt ten oznacza, że nieznacznie zmalał przeciętny poziom zatrudnienia w przedsiębiorstwach zatrudniających do 9 osób, ale świadczy też o tym, że mikroprzedsiębiorstwa stanowią coraz ważniejsze rynkowe „źródło” samodzielnie tworzonych miejsc pracy. W działalności turystycznej zjawisko to spotęgowane jest z jednej strony powszechnym wydzielaniem wybranych form działalności przedsiębiorstwa (outsourcing) i zlecaniem ich realizacji mikroprzedsiębiorstwom, z drugiej zaś – dążeniem do ograniczenia kosztów pracy w dużych przedsiębiorstwach (ograniczanie liczby etatów na rzecz umów zawieranych z mikroprzedsiębiorstwami).

Przedstawione powyżej wskaźniki ulegają zmianie po zastosowaniu współczynnika turystycznej wartości dodanej (TWD). Rzeczywista wielkość zatrudnienia związanego z obsługą ruchu turystycznego, oszacowana przy zastosowaniu tego współczynnika, była w 2012 roku znacznie niższa: wyniosła nieco ponad 130 tys. osób. 16% tej liczby stanowili samozatrudnieni (ponad 21 tys. osób). Z tego na jednostki zatrudniające powyżej 9 osób przypadło 64,5% pracujących co oznacza, że w 2012 roku tworzyły one prawie 2 razy więcej miejsc pracy aniżeli jednostki mikro (35,5%). Relacje te utrzymują się już od ponad 10 lat, choć w 2012 roku po raz pierwszy odnotowano nieznaczny wzrost udziału mikroprzedsiębiorstw (o 2 pp. w stosunku do 2011 roku).

Udział poszczególnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w generowanym zatrudnieniu w 2012 roku był bardzo różny (por. wykres 4.1). Największym pracodawcą spośród wszystkich CRDT (przy uwzględnieniu wskaźnika TWD) niezmiennie pozostaje baza noclegowa (ponad 43 tys. pracujących, co stanowiło 33,5% wszystkich pracujących w CRDT). Tuż za nią plasowała się baza gastronomiczna – z liczbą ponad 39,5 tys. pracujących (ponad 30% pracujących w CRDT). Kolejnym ważnym pracodawcą w branży turystycznej jest tradycyjnie transport pasażerski, który tworzył w 2012 roku 22% miejsc pracy, z czego największa część przypada na lądowy transport pasażerski (18% miejsc pracy w CRDT). Działalność związana ze sportem, rozrywką i rekreacją tworzy zaledwie 3,5% miejsc

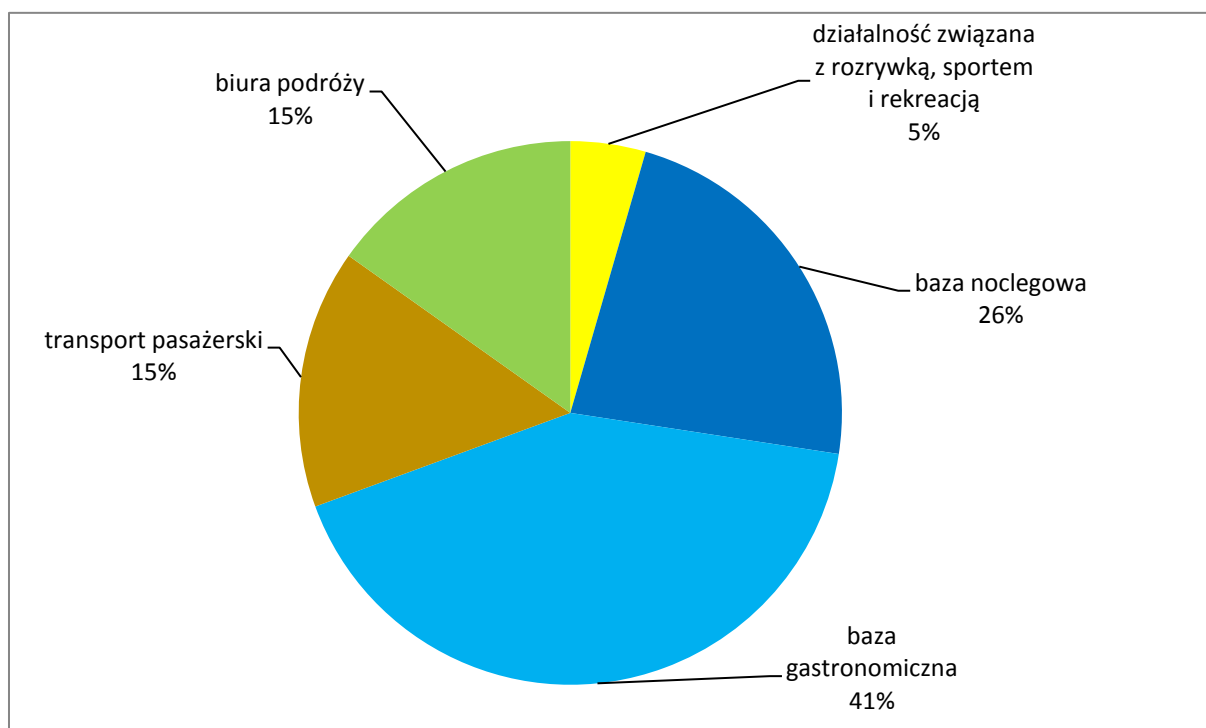
pracy (niepełna 5 tys. pracujących przy obsłudze ruchu turystycznego). Działalność pośrednictwa i organizacji (co w uproszczeniu można utożsamić z działalnością biur podróży) to zaledwie 8,1% wszystkich pracujących w CRDT (10,5 tys. osób), co oznacza jednak wzrost o 1 pp. w stosunku do 2011 roku.

Wykres 4.1. Pracujący w turystyce w 2012 roku (wszystkie jednostki)

Jeśli chodzi o samozatrudnienie w turystyce w 2012 roku, to na tę kategorię przypadało 16% pracujących (ponad 21 tys. osób). Wykres 4.2 pokazuje, jaka część samozatrudnionych we wszystkich CRDT przypadła w 2012 roku na poszczególne rodzaje działalności. Największy odsetek samozatrudnionych, podobnie jak we wcześniejszych latach przypadł na bazę gastronomiczną (ponad 41%), znacząco mniejszy na obiekty noclegowe (niepełna 26%). Biura podróży, czyli podmioty jednoznacznie kojarzone z branżą turystyczną, osiągnęły w 2012 roku udział 15,2% w ogólnej liczbie właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin, pracujących w CRDT. Podane wskaźniki należy jednak analizować łącznie z informacją o liczbie przedsiębiorstw w poszczególnych rodzajach działalności turystycznej. Na przykład w przypadku restauracji i barów liczba przedsiębiorstw wyniosła prawie 40 tys. jednostek, a w przypadku bazy noclegowej ponad 11 tys. podmiotów. Na tym tle biura podróży z liczbą niepełna 6,5 tys. jednostek należy uznać za grupę niezwykle ważną z punktu widzenia samodzielnego tworzenia miejsc pracy, co zresztą stanowi powtórzenie tendencji z minionych lat.

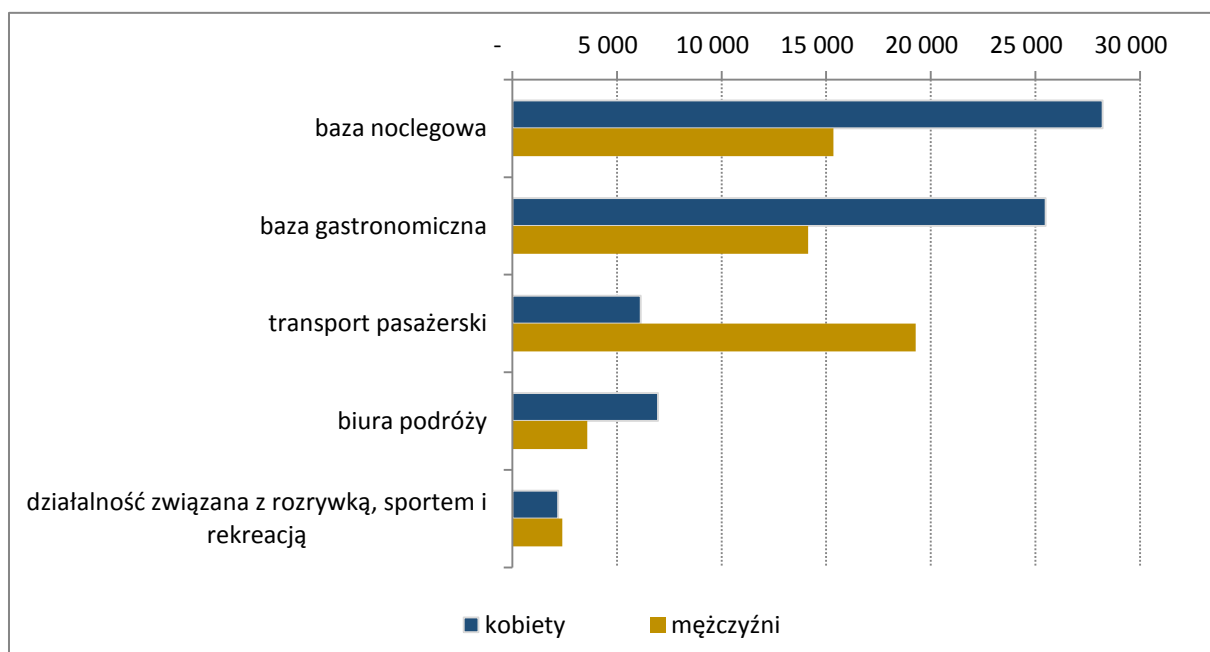
Wykres 4.2. Samozatrudnieni w turystyce w 2012 roku (wszystkie jednostki)

Wątek struktury pracujących w CRDT według płci pojawia się na wykresie 4.3. Łącznie w CRDT pracowało w 2012 roku ponad 253,5 tys. kobiet, jednak po uwzględnieniu współczynnika TWD liczba kobiet zatrudnionych faktycznie przy obsłudze ruchu turystycznego spada do niespełna 74 tys., co zarazem oznacza spadek o prawie 3 tys. osób w stosunku do 2011 roku. Stanowi to około 56,5% wszystkich pracujących w CRDT w 2012 roku, co pozostaje wskaźnikiem wyższym niż dla całej gospodarki, gdzie kobiety stanowią 46% wszystkich pracujących (tu potwierdzają się tendencje obserwowane we wcześniejszych latach).

Struktura pracujących w 2012 roku według płci (wykres 4.3) wskazuje, że kobiety dominowały we wszystkich rodzajach działalności, które jednoznacznie kojarzone są z turystyką, ustępując miejsca mężczyznom jedynie w branżach transportowych. W hotelarstwie i działalności noclegowej stanowiły prawie 65% wszystkich pracujących w 2012 r., a w działalności gastronomicznej ponad 64%. Znaczący był także udział kobiet w pozostałej działalności turystycznej, której zasadniczy trzon stanowi działalność biur podróży (64%). Największymi pracodawcami dla kobiet (mierząc wielkością bezwzględną) wśród CRDT okazała się w 2012 roku baza noclegowa (ponad 28 tys.) i gastronomiczna (prawie 25,5 tys. kobiet). Łącznie w hotelarstwie i gastronomii w 2012 roku pracowało 53,7 tys. kobiet, co stanowi zarazem 73% wszystkich kobiet zatrudnionych w CRDT.

Wykres 4.3. Pracujący w turystyce w 2012 roku według płci (wszystkie jednostki)

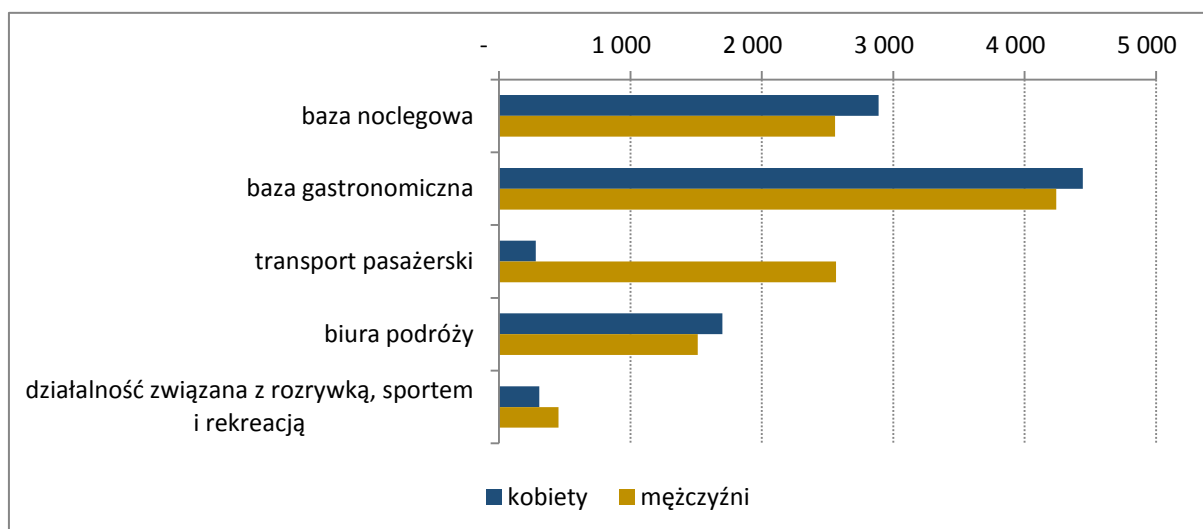

Jeśli chodzi o stosunek liczby kobiet pracujących na własny rachunek w poszczególnych działach CRDT do całkowitej liczby kobiet samozatrudnionych w CRDT, najkorzystniej prezentuje się gastronomia (46% kobiet pracujących na własny rachunek w CRDT). Skromniejszy był udział kobiet prowadzących samodzielną działalność gospodarczą w obiektach noclegowych (30%), jeszcze niższy w biurach podróży (18%).

W omawianej grupie właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin mężczyźni również najliczniej byli reprezentowani w gastronomii, która stanowiła miejsce pracy 37% mężczyzn samozatrudnionych w CRDT. Tuż za nią należy wskazać transport pasażerski (23% miejsc pracy samodzielnie tworzonych przez mężczyzn w CRDT) i obiekty noclegowe (21% mężczyzn samozatrudnionych w CRDT), a nieco dalej biura podróży (13%). Liczby te świadczą, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni podejmujący samodzielną działalność gospodarczą w turystyce, najliczniej reprezentowani byli w 2012 roku w gastronomii i usługach noclegowych, choć nieznaczną przewagę liczebną w tych rodzajach działalności uzyskują kobiety.

W stosunku do roku 2011 zmieniły się nieco relacje w działalności samodzielnie zakładanych biur podróży: w 2012 roku znalazło w nich pracę prawie 1700 kobiet i nieco ponad 1500 mężczyzn. Mężczyźni mają natomiast znaczącą przewagę liczebną w samodzielnie tworzonych miejscach pracy we wszystkich rodzajach transportu, gdzie jednak całkowita liczba samodzielnie tworzonych miejsc pracy jest znikoma (nieco tylko przekracza 2,5 tys. miejsc pracy samozatrudnionych w CRDT).

Wykres 4.4. Samozatrudnieni w turystyce w 2012 roku według płci (wszystkie jednostki)

Ponadto należy zauważyć, że struktura zatrudnienia według płci w turystyce odbiega od danych dla całej gospodarki. Udział kobiet w grupie pracujących, zatrudnionych i samozatrudnionych w całej gospodarce wyniósł w 2012 roku odpowiednio: 46%, 47% i 49%. W przypadku CRDT (po uwzględnieniu współczynnika TWD) analogiczne dane przybierają wielkość: 57%, 59% i 46%. Oznacza to, że turystyka sprzyja zatrudnieniu kobiet w większym stopniu niż inne rodzaje działalności gospodarczej. W ogólnej liczbie zatrudnionych przeważają kobiety (59% w 2012 roku), ale już w grupie samozatrudnionych widoczna jest dominacja liczebna mężczyzn (54% samozatrudnionych w CRDT), co stanowi powtórzenie tendencji z 2011 roku a zarazem istotną zmianę w stosunku do wcześniejszych lat, kiedy wskaźnik ten nie przekraczał 50%. Odzwierciedla to skutki obserwowanej w minionych latach większej aktywności mężczyzn w zakresie samodzielnego tworzenia miejsc pracy: 20% spośród wszystkich mężczyzn pracujących w CRDT w 2012 roku to samozatrudnieni (podobny wskaźnik obserwowano w poprzednich edycjach RST). W przypadku kobiet liczba samozatrudnionych w CRDT stanowi zaledwie 13% wszystkich kobiet pracujących w turystyce, co oznacza jednak nieznaczny wzrost wartości tego wskaźnika w stosunku do 2011 roku (11%), lecz nadal udział niższy niż w ubiegłych latach (14-15%).

Oczywiście stosunek liczby kobiet pracujących na własny rachunek w poszczególnych rodzajach działalności do całkowitej liczby kobiet pracujących w tych CRDT bywa większy niż 13%: na przykład w biurach podróży wynosi aż 24%, w działalności gastronomicznej 17% (w działalności związanej z rozrywką, sportem i rekreacją niestety już tylko 14%), ale rośnie też rozpiętość między wskaźnikami dla kobiet i mężczyzn. Najlepszym przykładem jest działalność noclegowa: spośród wszystkich kobiet pracujących w bazie noclegowej 10% to samozatrudnione, podczas gdy w przypadku mężczyzn wskaźnik wyniósł 16%). W gastronomii udział samozatrudnionych kobiet w ogólnej liczbie kobiet pracujących w tej działalności wyniósł 17%, a dla mężczyzn prawie 30%, w biurach podróży odpowiednio 24% i 42%.

5. Nakłady inwestycyjne w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2012 roku

5.1. Nakłady inwestycyjne

Zgodnie z metodologią sporządzania RST przyjmuje się, że działalność turystyczna występuje jako działalność podstawowa w pięciu sekcjach: H (Transport i gospodarka magazynowa), I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), N (Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, w tym: agencje turystyczne), R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) i S (Pozostała działalność usługowa)¹⁵; informacje na temat nakładów inwestycyjnych w tych sekcjach zawiera tablica V. W 2012 roku nakłady inwestycyjne na budynki i budowle, środki transportu oraz pozostałe środki trwałe, łącznie z nakładami na ulepszenia gruntu, wyniosły w CRDT 13,8 mld PLN, co stanowiło 5,7% nakładów inwestycyjnych ogółem¹⁶. Strukturę nakładów przedstawia wykres 5.3. a wartości liczbowe tabela nr VII znajdująca się na końcu niniejszego raportu.

W nakładach inwestycyjnych w 2012 roku w CRDT dominowały dwie grupy działalności: pozostały transport lądowy pasażerski oraz działalność związana ze sportem. Nakłady inwestycyjne w grupie działalności związanych z pozostałym transportem lądowym pasażerskim (3,1 mld PLN) to w 69% nakłady na zakup środków transportu (głównie transport drogowy) i w 25% nakłady na budynki i budowle (drogi), natomiast w grupie działalności związanych ze sportem (3,0 mld PLN) to głównie nakłady na budynki i budowle (boiska, stadiony itp.). W porównaniu z 2011 rokiem nakłady inwestycyjne związane z pozostałym transportem lądowym pasażerskim były niższe o 13,9% a związane ze sportem o 22,8%. Należy zwrócić uwagę na wysokie nakłady inwestycyjne w 2011 roku związane z przygotowaniem do EURO 2012.

W 2012 roku w grupie hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego oddano do użytku (nowe inwestycje lub generalne remonty) w Polsce 1040 obiekty o kubaturze 2 798 tys. m³, w tym 388 hoteli.

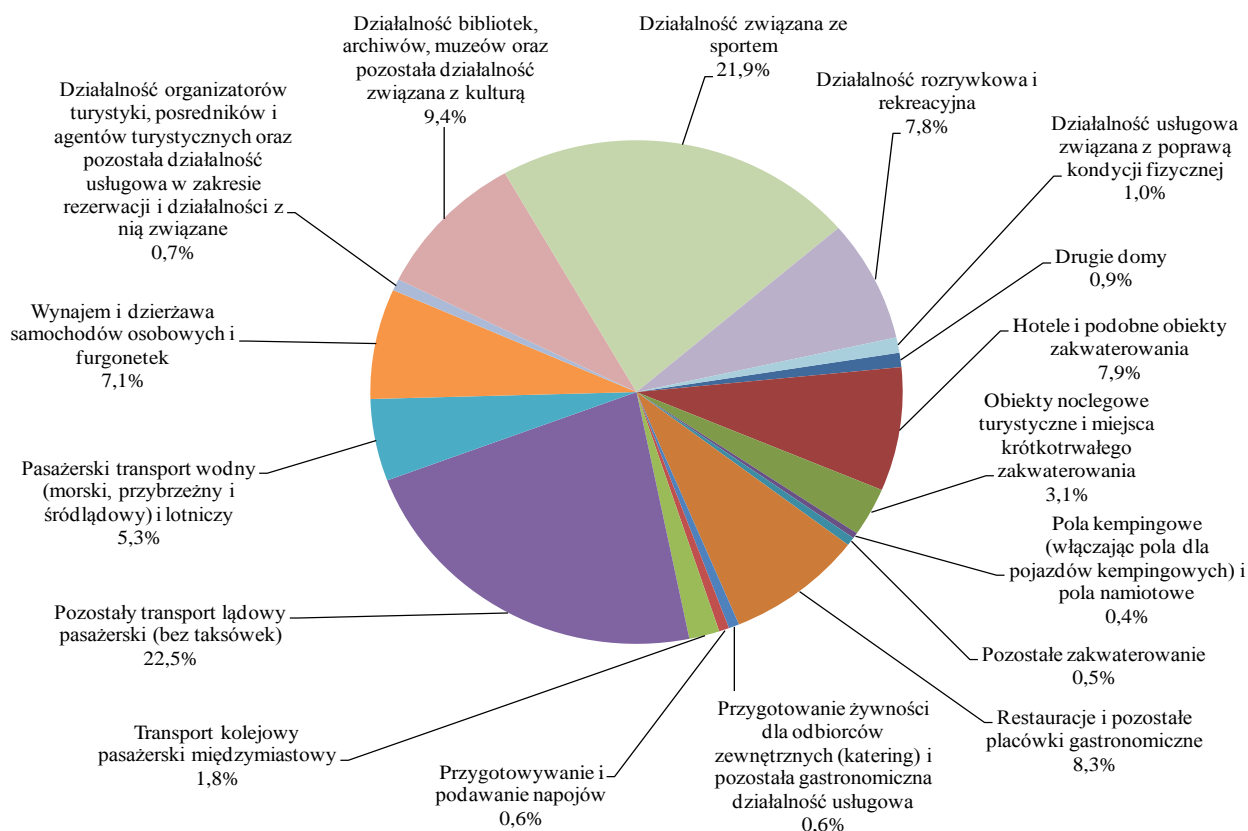
Produkcja budowlano-montażowa w 2012 roku w grupie hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego zrealizowana systemem zleceń przez podmioty budowlane, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, wyniosła 933,6 mln PLN (o 2,3% mniej niż w roku poprzednim), w tym roboty o charakterze inwestycyjnym 722,0 mln PLN.

Jednocześnie w 2012 roku w Polsce wydano 890 pozwoleń na budowę 1900 hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego o powierzchni użytkowej 560,5 tys. m².

¹⁵ Polska Klasyfikacja Działalności. Warszawa GUS 2007.

¹⁶ Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2012 roku, Warszawa, GUS 2013.

Wykres 5.1. Udział wybranych grup działalności w nakładach inwestycyjnych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku

Źródło: niepublikowane dane GUS.

Tablica 5.1. Hotele i budynki zakwaterowania turystycznego oddane do użytku w latach 2010–2012

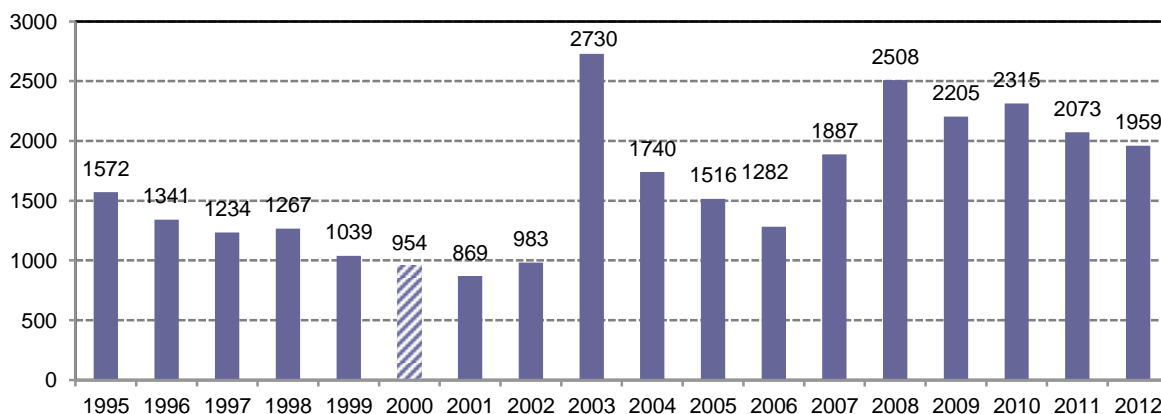
Województwo	2010		2011		2012	
	Liczba obiektów*	W tym l. hoteli	Liczba obiektów*	W tym l. hoteli	Liczba obiektów*	W tym l. hoteli
Dolnośląskie	47	28	28	19	33	27
Kujawsko-pomorskie	22	19	28	7	12	11
Lubelskie	17	15	25	21	94	29
Lubuskie	14	13	10	7	26	11
Łódzkie	14	14	10	9	15	13
Małopolskie	42	32	33	27	35	28
Mazowieckie	31	29	42	33	49	45
Opolskie	12	9	13	7	13	12
Podkarpackie	16	15	34	24	99	24
Podlaskie	8	8	16	12	19	9
Pomorskie	95	27	55	25	82	28
Śląskie	52	20	32	23	60	53
Świętokrzyskie	15	14	13	11	13	13
Warmińsko-mazurskie	21	8	17	11	31	18
Wielkopolskie	41	40	29	20	42	35
Zachodniopomorskie	140	37	313	27	417	32
POLSKA	587	328	698	283	1040	388

* Hoteli i budynków zakwaterowania turystycznego.

Źródło: Budownictwo – wyniki działalności w 2012 r. Warszawa GUS 2013.

Przedstawione informacje dotyczyły bazy zakwaterowania zbiorowego. Jeśli chodzi o bazę zakwaterowania indywidualnego, w zakres RST wchodzi tylko tzw. drugie domy. Ta grupa obiektów od 2001 roku obejmuje kategorię *Domy letnie i domki wypoczynkowe oraz rezydencje wiejskie* na terenach wiejskich. W 2012 roku oddano do użytku 1 959 obiektów o kubaturze 607,7 tys. m³. Zmiany w tym zakresie obrazuje wykres 5.2.

Wykres 5.2. Domy letniskowe i domki wakacyjne oraz rezydencje wiejskie*

* Nie przeznaczone do stałego zamieszkania na obszarach wiejskich.

Za rok 2000 – oszacowanie Instytutu Turystyki.

Źródło: *Budownictwo, wyniki działalności*. Warszawa GUS. 1995–2013.

Tablica 5.2. Oszacowania wybranych wielkości dla domów letniskowych i domków wakacyjnych oraz rezydencji wiejskich w latach 2010–2012

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Wartość produkcji oddanych domów w mln PLN ^{*)}	147,2	132,1	124,8
Liczba domów oddanych do użytku	2315	2073	1959
Kubatura w tys. m ³	527,3	647,8	607,7

*) w 2012 oszacowanie Instytutu Turystyki SGTiR

Źródło: *Budownictwo, wyniki działalności*. Warszawa GUS 2011–2013.

Od 2008 roku kiedy na zakup środków transportu w sektorze transportu lotniczego poniesiono nakłady w wysokości 138,4 mln PLN Główny Urząd Statystyczny nie udostępnia danych dotyczących transportu lotniczego. Dysponujemy jedynie wartością importu statków powietrznych, statków kosmicznych i ich części, który w 2012 roku wyniósł 3 878,0 mln PLN (w 2011 import wyniósł 1 569,1 mln PLN)¹⁷. Natomiast w 2013 roku dysponujemy nakładami inwestycyjnymi PLL LOT które wyniosły 25,0 mln PLN¹⁸

W 2012 roku firmy zajmujące się rozkładowym transportem lotniczym w Polsce dysponowały 70 samolotami komunikacyjnymi. W 2012 roku porty lotnicze odnotowały 339,8 tys., a w 2011 roku 326,9 tys. startów i lądowań samolotów pasażerskich. Samoloty polskich przewoźników w 2012 roku przewiozły 8,79 mln, a w 2011 roku 6,49 mln pasażerów¹⁹.

¹⁷ Rocznik statystyczny handlu zagranicznego 2012, GUS 2013

¹⁸ Źródło: Pakiet informacyjny dla akcjonariuszy PLL LOT S.A., Warszawa, czerwiec 2013

¹⁹ Łączna liczba pasażerów przewoźników krajowych i zagranicznych odprawionych i przyjętych na polskich lotniskach w 2012 roku wyniosła 24,5 mln.

5.2. Wartość brutto środków trwałych w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2012 roku

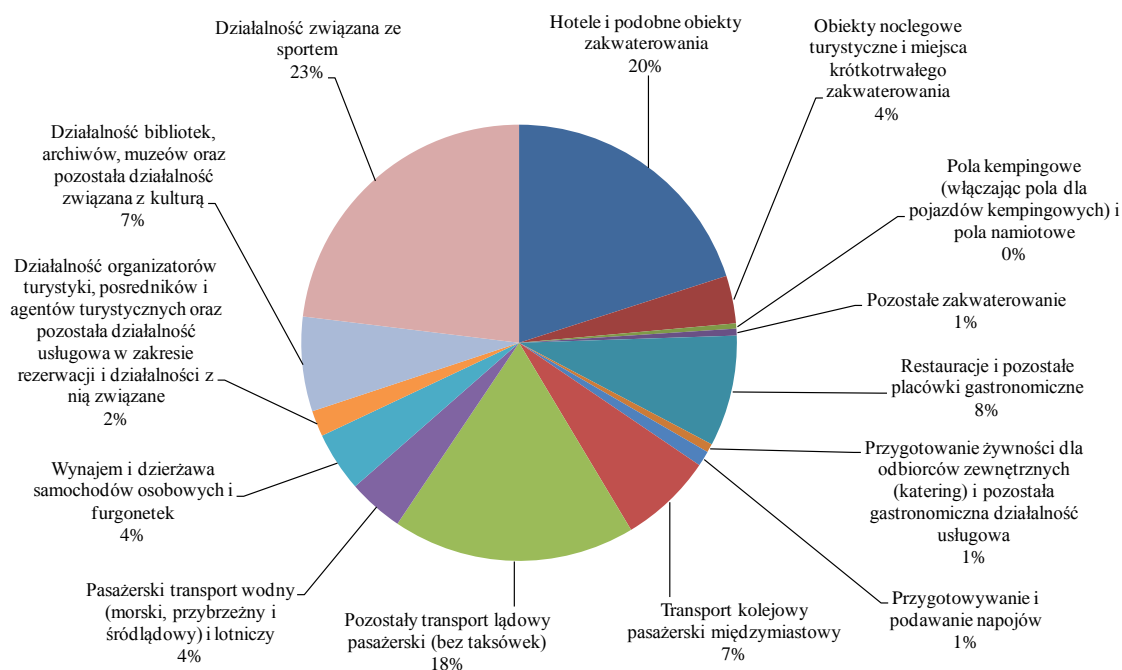
Wartość brutto środków trwałych, obejmująca produkowane aktywa niefinansowe (m. in. budynki i budowle, środki transportu oraz maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia) w CRDT (bez wartości gruntów i drugich domów), w 2012 roku wyniosła 74,9 mld PLN (wzrost o 3,9% w stosunku do roku poprzedniego), co stanowi 2,6% wartości brutto środków trwałych ogółem w gospodarce narodowej (w bieżących cenach ewidencyjnych).

W ramach CRDT można wyróżnić: obiekty noclegowe (17,6 mld PLN), w której 92,3% stanowi wartość budynków i budowli, działalność związaną ze sportem (16,6 mld PLN), w której dominującą pozycję stanowią budynki i budowle (93,4%), pozostały transport lądowy pasażerski (12,9 mld PLN) oraz gastronomię (5,9 mld PLN).

Warto zaznaczyć zdecydowaną dominację transportu (21,4 mld PLN) stanowiącego łącznie 28,6% wartości brutto wszystkich CRDT.

Szczegółową strukturę wartości środków trwałych w CRDT przedstawia wykres 5.3.

Wykres 5.3. Udział wybranych grup działalności w wartości brutto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku

Źródło: niepublikowane dane GUS.

W podanej wartości brutto środków trwałych nie uwzględniono wartości gruntów. Nie uwzględniono także wartości drugich domów.

6. Uwagi końcowe

Przygotowana uproszczona wersja RST za 2012 rok jest kontynuacją prac rozpoczętych w połowie lat 90-tych ubiegłego wieku, zawiera jednak kilka istotnych zmian w stosunku do poprzednich edycji:

- jest to pierwsze oszacowanie RST z uwzględnieniem zaktualizowanej metodologii i nowych klasyfikacji rodzajów działalności oraz wyrobów i usług;
- stanowi próbę zmniejszenia dystansu między rokiem referencyjnym, a rokiem sporządzania rachunku.

Jeśli chodzi o pierwszą z wymienionych różnic, to należy podkreślić, że nowe klasyfikacje są lepiej dostosowane do potrzeb związanych ze sporządzaniem RST. Daje to możliwość wykorzystania, przynajmniej częściowo, danych z rachunku produkcji według rodzajów działalności przy skróceniu dystansu między rokiem referencyjnym a rokiem sporządzenia rachunku. Niestety dotyczy to tylko niektórych rodzajów działalności, a źródłem informacji jest baza EUROSTAT. Dostępność wspomnianych danych nie rozwiązuje problemu, ponieważ nie są one kompletne, zatem w dalszym ciągu część danych musi być szacowana w oparciu o wyniki pełnego RST. Szczególnym problemem jest brak danych dotyczących podaży, których Polska nie dostarcza do baz EUROSTAT.

Reasumując, uproszczony RST jest wartościowym źródłem informacji o efektach gospodarczych turystyki w Polsce, pomimo że ich zakres jest znacznie ograniczony w stosunku do pełnego RST. Jednocześnie rzetelność uproszczonego RST w bardzo dużym stopniu zależy od jakości danych o spożyciu turystycznym i wymaga okresowego sporządzania pełnego RST.

TABLICE

Tablica I. Krajowe spożycie turystyczne ogółem, wersja netto, ceny nabywcy bieżące (mln PLN)

Wyszczególnienie		Spożycie wewnętrzne			Pozostałe elementy spożycia turystycznego	Spożycie turystyczne ogółem
		Wydatki nierezydentów	Wydatki rezydentów	Wewnętrzne wydatki ogółem		
		1	2	3=1+2	4	5=4+3
Charakterystyczne produkty turystyczne						
55	Usługi związane z zakwaterowaniem	3 555,4	2 638,5	6 193,9	2 631,2	8 825,1
	Własne domy/mieszkania wakacyjne	.	790,2	790,2	0,0	790,2
56	Usługi związane z wyżywieniem	4 652,6	2 044,3	6 696,9	0,0	6 696,9
49.1	Usługi w zakresie pasażerskiego międzymiastowego transportu kolejowego	74,2	366,2	440,4	861,6	1 302,0
49.3	Usługi pasażerskiego transportu lądowego pozostałe	185,0	496,6	681,6	490,8	1 172,4
50.1	Usługi morskiego i przybrzeżnego transportu pasażerskiego	82,7	5,7	88,4	0,0	88,4
50.3	Usługi transportu wodnego śródlądowego pasażerskiego					
51.1	Przewozy lotnicze pasażerskie	2 266,9	748,0	3 014,9	339,7	3 354,6
77.11	Usługi wynajmu samochodów osobowych i furgonetek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
79	Usługi świadczone przez organizatorów...	502,2	1 604,3	2 106,5	72,6	2 179,1
91	Usługi bibliotek... i 93. Usługi sportowe...	2 429,2	638,1	3 067,3	0,0	3 067,3
Charakterystyczne produkty turystyczne		13 748,2	9 331,9	23 080,1	4 395,9	27 476,0
Krajowe charakterystyczne produkty turystyczne						
52.23	Usługi wspomagające transport lotniczy ^c	450,0	409,0	859,0	x	859,0
86.10.13	Usługi rehabilitacji pod nadzorem lekarzy ^{a) b)}	.	0,0	.	601,0	601,0
Charakterystyczne produkty turystyczne razem		14 198,2	9 740,9	23 939,1	4 996,9	28 936,0
Produkty związane z turystyką						
15; 16	Produkty spożywcze i napoje oraz wyroby tytoniowe i napoje alkoholowe	2 329,7	2 735,0	5 064,7	0,0	5 064,7
17.7; 18; 19.3	Wyroby o splocie dzianinowym oraz szydełkowym i trykotaże; Odzież, futra; Obuwie	2 597,7	1 640,1	4 237,8	0,0	4 237,8
23.2	Produkty rafinacji ropy naftowej	4 065,4	1 305,0	5 370,4	2 326,1	7 696,5
	w tym: wyroby wartościowe
	Pozostałe produkty	9 325,6	221,0	9 546,6	0,0	9 546,6
	Ogółem produkty	32 516,6	15 642,0	48 158,6	7 323,0	55 481,6

a) W przypadku nierezydentów obejmują także wydatki na inne usługi medyczne

b) Pozostałe elementy spożycia obejmują finansowanie usług uzdrowiskowych tylko przez NFZ, bez ZUS i KRUS

c) Opłata lotniskowa oszacowana dla pasażerów korzystających z linii lotniczych nierezydentów

Tablica II. Pierwszorzędna produkcja globalna charakterystycznych turystycznych rodzajów działalności według sekcji ceny bieżące bazowe (mln PLN).

PKD2007	rok 2011	rok 2012	2012:2011
I	34 919,8	36 671,1	1,05
H	23 704,4	26 224,5	1,11
N	2 139,3	2 352,9	1,1
R	5 598,6	5 990,2	1,07
G	152 247,0	160 000,6	1,05

Tablica III. Oszacowanie turystycznego PKB (ceny bieżące, tysiące PLN)

Rodzaj działalności		Współczynnik TWD	2012	
			Wartość dodana	Turystyczna wartość dodana
55.	Zakwaterowanie	0,60	7 098,7	4 256,7
	Drugie domy	100,00	462,1	462,1
56.	Gastronomia	0,23	10 119,1	2 302,3
49.1	Transport kolejowy pasażerski międzymiastowy	0,38	1 980,1	755,8
49.3	Pozostał transport lądowy pasażerski	0,09	2 484,3	212,5
50.1, 50.3 51.1	Transport wodny i lotniczy	0,90	1 465,1	1 318,6
52.23	Działalność wspierająca transport lotniczy	0,83	2 865,8	2 378,6
77.1	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek	0,00	0,0	0,0
79	Działalność związana z turystyką ^a	0,57	1 775,0	1 010,6
86.	Opieka medyczna ^a	.	50 369,0	355,1
91. i 93.	Usługi kulturalno-rekreacyjne ^a	0,14	4 211,3	586,8
47.	Handel detaliczny ogółem ^a	0,10	104 260,0	10 592,6
Wartość dodana brutto w CRDT ogółem		x	82 830,5	13 639,1
Działalność drugorzędna i pozostała		x	.	4 486,9
Turystyczna wartość dodana ogółem		x	.	28 718,6

a) dane z bazy EUROSTAT

Tablica IV. Pracujący¹ w turystyce, stan na 31 XII 2012 r. (wszystkie jednostki).

Rodzaj działalności wg PKD	Liczba jednostek ²	Status		Liczba pracujących ogółem	Współczynnik TWD	Status		Liczba pracujących ogółem	
		Zatrudnieni	Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin			Zatrudnieni	Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin		
55.1	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania	3 887	45 544	3 782	49 326	0,600	27 326	2 269	29 596
55.2	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	7 039	12 383	4 967	17 350	0,600	7 430	2 980	10 410
55.3	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe	155	207	132	339	0,600	124	79	203
55.9	Pozostałe zakwaterowanie	655	5 393	194	5 587	0,600	3 236	116	3 352
56.1	Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	26 868	104 849	27 238	132 087	0,228	23 906	6 210	30 116
56.2	Przygotowywanie żywności dla odbiorców zewnętrznych i pozostała gastronomiczna działalność usługowa	4 677	17 270	3 839	21 109	0,228	3 938	875	4 813
56.3	Przygotowywanie i podawanie napojów	8 021	13 602	7 008	20 610	0,228	3 101	1 598	4 699
49.1	Transport kolejowy pasażerski międzymiastowy	27	23 473	17	23 490	0,382	8 967	6	8 973
49.3	Pozostały transport lądowy pasażerski	48 837	111 341	29 916	141 257	0,086	9 575	2 573	12 148
50.1	Transport morski i przybrzeżny pasażerski	158	417	157	574	0,700	292	110	402
50.3	Transport wodny śródlądowy pasażerski	110	371	91	462	0,900	334	82	416
51.1	Transport lotniczy pasażerski	177	3 696	81	3 777	0,920	3 400	75	3 475
77.11	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgon.	1 288	3 424	862	4 286	0,000	-	-	-
79	Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych	6 489	12 887	5 638	18 525	0,569	7 337	3 210	10 547
91.0	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	3 513	44 631	619	45 250	0,139	6 204	86	6 290
93.1	Działalność związana ze sportem	4 061	22 173	2 420	24 593	0,138	3 060	334	3 394
93.2	Działalność rozrywkowa i rekreacyjna	4 233	5 459	3 080	8 539	0,138	753	425	1 178
Charakterystyczna działalność turystyczna ogółem		124 307	430 722	93 071	523 793		108 983	21 029	130 012

¹ Dane dla jednostek zatrudniających powyżej 9 osób – na podstawie badania prowadzonego na formularzu Z-06. Pozostałe jednostki – doszacowanie na podstawie danych dla 2012 roku.

² Liczba jednostek – j.w.

Tablica V. Pracujący¹ w turystyce wg płci, stan na 31 XII 2012 r. (wszystkie jednostki)

	Rodzaj działalności wg PKD	Liczba jednostek ²	Mężczyźni	Kobiety	Liczba pracujących ogółem	Współczynnik TWD	Mężczyźni	Kobiety	Liczba pracujących ogółem
55.1	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania	3 887	18 015	31 311	49 326	0,600	10 809	18 787	29 596
55.2	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	7 039	6 087	11 263	17 350	0,600	3 652	6 758	10 410
55.3	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe	155	146	193	339	0,600	88	116	203
55.9	Pozostałe zakwaterowanie	655	1 323	4 264	5 587	0,600	794	2 558	3 352
56.1	Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	26 868	47 767	84 320	132 087	0,228	10 891	19 225	30 116
56.2	Przygotowywanie żywności dla odbiorców zewnętrznych i pozostała gastronomiczna działalność usługowa	4 677	6 938	14 171	21 109	0,228	1 582	3 231	4 813
56.3	Przygotowywanie i podawanie napojów	8 021	7 325	13 285	20 610	0,228	1 670	3 029	4 699
49.1	Transport kolejowy pasażerski międzymiastowy	27	16 855	6 635	23 490	0,382	6 439	2 535	8 973
49.3	Pozostały transport lądowy pasażerski	48 837	122 905	18 352	141 257	0,086	10 570	1 578	12 148
50.1	Transport morski i przybrzeżny pasażerski	158	406	168	574	0,700	284	118	402
50.3	Transport wodny śródlądowy pasażerski	110	400	62	462	0,900	360	56	416
51.1	Transport lotniczy pasażerski	177	1 764	2 013	3 777	0,920	1 623	1 852	3 475
77.11	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgon.	1 288	2 734	1 552	4 286	0,000	-	-	-
79	Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych	6 489	6 289	12 236	18 525	0,569	3 581	6 967	10 547
91.0	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	3 513	12 607	32 643	45 250	0,139	1 752	4 537	6 290
93.1	Działalność związana ze sportem	4 061	12 980	11 613	24 593	0,138	1 791	1 603	3 394
93.2	Działalność rozrywkowa i rekreacyjna	4 233	4 298	4 241	8 539	0,138	593	585	1 178
	Charakterystyczna działalność turystyczna ogółem	124 307	270 282	253 511	523 793	-	56 478	73 534	130 012

¹ Dane dla jednostek zatrudniających powyżej 9 osób – na podstawie badania prowadzonego na formularzu Z-06. Pozostałe jednostki – doszacowanie na podstawie danych dla 2012 roku.

² Liczba jednostek – j.w.

Tablica VI. Nakłady inwestycyjne na środki trwałe w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej w 2012 roku, ceny bieżące (w mln PLN)

Rodzaj działalności		Nakłady na produkowane aktywa niefinansowe					Nakłady ogółem
		Budynki mieszkalne	Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe	Ogółem	
	Drugie domy	124,8	.	.	.	124,8	124,8
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	.	2 221,2	69,9	634,0	2 933,9	2 933,9
55.1	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania	.	840,8	22,5	214,2	1 077,5	1 077,5
55.2	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	.	377,6	9,5	36,6	423,7	423,7
55.3	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe	.	40,6	1,3	6,9	48,8	48,8
55.9	Pozostałe zakwaterowanie	.	59,6	2,4	11,8	73,9	73,9
56.1	Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	.	788,7	21,3	320,8	1 130,9	1 130,9
56.2	Przygotowanie żywności dla odbiorców zewnętrznych, pozostała gastronomiczna działalność	.	50,9	6,5	29,7	87,1	87,1
56.3	Przygotowywanie i podawanie napojów	.	62,9	6,4	14,5	83,8	83,8
H	Transport i gospodarka magazynowa	.	40 931,8	1 823,4	6 526,0	49 260,3	49 260,3
49.1	Transport kolejowy pasażerski międzymiastowy	.	35,0	192,9	22,6	250,5	250,6
49.3	Pozostały transport lądowy pasażerski (bez taksówek)	.	771,4	2 108,5	171,3	3 051,1	3 051,8
50.	Pasażerski transport wodny i lotniczy	.	8,2	697,3	9,2	714,6	714,6
77.11	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek	.	48,2	754,4	157,9	960,4	960,4
N	Usługi administrowania i działalność wspierająca	.	675,4	731,3	1 678,3	3 122,0	3 122,0
79	Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa	.	57,5	25,0	19,0	101,5	101,5
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	.	6 178,8	792,8	120,2	7 154,1	7 154,1
91.0	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	.	1 050,2	24,1	196,1	1 270,4	1 274,3
93.1	Działalność związana ze sportem	.	2 650,1	49,7	271,9	2 971,6	2 978,1
93.2	Działalność rozrywkowa i rekreacyjna	.	944,3	17,6	95,7	1 057,6	1 060,2
96.04	Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej	.	82,9	10,1	40,7	133,7	133,7
	Ogółem CRDT	124,8	7 869,0	3 949,4	1 618,8	13 437,1	13 450,9

Tablica VII. Wartości brutto środków trwałych charakterystycznych rodzajów działalności turystycznej w 2012 roku, ceny bieżące (w mln PLN)

Rodzaj działalności		Wartości brutto środków trwałych			
		Pozostałe budynki i budowle	Środki transportu	Pozostałe	Ogółem
55.1	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania	13 436,7	130,5	802,9	14 370,0
55.2	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	2 316,4	70,0	156,8	2 543,2
55.3	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe	157,8	22,0	98,5	278,3
55.9	Pozostałe zakwaterowanie	331,8	11,4	25,6	368,8
56.1	Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	4 857,9	178,8	885,9	5 922,7
56.2	Przygotowanie żywności dla odbiorców zewnętrznych, pozostała gastronomiczna działalność	347,1	19,7	93,4	460,2
56.3	Przygotowywanie i podawanie napojów	679,4	35,4	97,1	812,0
49.1	Transport kolejowy pasażerski międzymiastowy	612,1	4 298,0	55,0	4 965,1
49.3	Pozostały transport lądowy pasażerski (bez taksówek)	7 405,0	4 755,3	746,3	12 906,6
50.	Pasażerski transport wodny i lotniczy	302,1	2 628,7	31,1	2 961,9
77.11	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek	350,2	2 469,3	368,1	3 187,6
79	Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa	1 167,1	79,8	134,1	1 381,0
91.0	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	3 495,4	47,7	1 499,2	5 042,3
93.1	Działalność związana ze sportem	15 467,3	115,4	968,5	16 551,2
93.2	Działalność rozrywkowa i rekreacyjna	2 262,3	64,1	373,2	2 699,6
96.04	Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej	283,6	37,7	108,0	429,3
	Ogółem CRDT	53 472	14 964	6 444	74 880

Dane rzeczowe

Tablica VIII a. Liczba podróży i udzielonych noclegów wg rodzajów turystyki i grup nabywców (2012)

(w mln)

	Zagraniczna turystyka przyjazdowa*			Turystyka krajowa**			Zagraniczna turystyka wyjazdowa rezydentów**		
	Turyści	Odwiedzający jednodzienni	Odwiedzający razem	Turyści	Odwiedzający jednodzienni	Odwiedzający razem	Turyści	Odwiedzający jednodzienni	Odwiedzający razem
Liczba podróży	14,840	52,550	67,390	40,700	b.d.	b.d.	10,000	38,290	48,290
Liczba udzielonych noclegów	52,670	-	52,670	171,600	b.d.	b.d.	90,600	-	90,600

*) wg danych przekazanych przez Instytut Turystyki NBP do potrzeb szacowania bilansu płatniczego w pozycji podróże.

**) Komunikat z badań: Jerzy Łaciak, *Krajowe i zagraniczne wyjazdy Polaków w 2012 roku*, Warszawa, marzec 2013 r.

Tablica VIII b. Zagraniczna turystyka przyjazdowa: liczba przyjazdów i udzielonych noclegów wg wykorzystanych środków transportu (2012)

(tys.)

	Liczba przyjazdów*	Liczba udzielonych noclegów**
Transport lotniczy	4 040	20 510
Transport wodny	370	590
Transport lądowy	62 980	31 570
Ogółem	67 390	52 670

*) oszacowania na podstawie badań granicznych; dane przekazane UNWTO.

**) wg wyników badania *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2012 roku*. Badanie Instytutu Turystyki realizowane w ramach Programu Badań Statystyki Publicznej na zamówienie Ministerstwa Sportu i Turystyki. 2012.